

DO

Sayı : 39

Cilt : 7

BU SAYIDA

Atatürk'ün Milliyetçilik ve Uyarlık
Anlayışı
Sami N. ÖZERDİM

Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması

DERGİ

Toprak Dağıtımına Gidenler
Mahmut MAKAL

Nobel Kazanan Saint - Johs PERSE
ve üç Şiiri
İlhan BERK

Sancılı Us Bizdedir
Nezihe MERİÇ

Behçet NECATİGİL, Metin ELOĞLU
İLHAN BERK

ve daha birçok şairlerin şiirleri.
Ayrıca çeşitli yazılar ve hikâyeler..

Aralık : 1960

Fiyatı : 1,5 Lira

S

T

DOLMAKALEMINİZİN
ÖMRÜNÜ UZATAN
EN SAF MÜREKKEP

Skrip

mürekkep
alırken
bir şişe
mürekkep ver-
demeyiniz
bir şişe

Skrip
isteyiniz

- her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalemin kauçuk ve madeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Müessili

KOÇ TİCARET T.A.Ş. (Büro Levazımı Şubesi)

Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

D O S T

Cilt : 7 — Sayı : 39 — Aralık 1960

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Sahibi .
Safim Şengil

Yazı İşleri
Sorumlusu
N. Şengil

Aydabir çıkar

İdare yeri :
Rüzgârlı Sokak
Ove Han, Da. 4
A n k a r a

Telefon :
1 1 9 8 2 9

Abonesi :
Yıllığı 18 TL.
6 aylık 10 TL.

Dış memleketler için
bir misli alıncı
Öğretmen ve
öğrencilere % 20
indirme yapılıncı

Basıldığı yer :
Yeni Desen
Matbaası

BU SAYIDA

- Atatürk'ün Milliyetçilik ve Uyarlık Anlayışı Sami N. ÖZERDİM
Yorum Korkusu (Şiir) Behçet NECATİGİL
Dost'tan Mektup DOST
Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması DERGİ
Kul Mustafa Sezer idi hileden (Roportaj) Tarık DURSUN K.
Toprak Dağıtımına Gidenler Mahmut MAKAL
Pavurya (Şiir) İlhan BERK
Saint - John Perse İlhan BERK
Şarkı - Övgü I-Nâibin Hikâyesi (Üç şiir) Saint - John PERSE
Gemilerini Koyvermiyen Kaptanlar Veysel ÖNGÖREN
Gidişen-Pastırma Yazı-Ça ça ça (Üç şiir) Metin ELOĞLU
Sancılı Us Bizdedir (Hikâye) Nezihe MERİÇ
Dur (Şiir) Semih SERGEN
Alycone 6-7 (Şiir) Özdemir İNCE
Pablo Casals ile Konuşmalar ... Çeviren: Alâeddin BİLGİ
Akdeniz Artı Akdeniz (Şiir) İbrahim GÖNEN
Tan Ağardı Devler Yok Oldu - Şiirin Amacı (İki şiir)
P. Eluard'dan çev. A. KADİR - A. BEZİRCİ
Hitlerin Kedisi (Hikâye) Nevin İŞLEK
Kaçkın Us (Şiir) Halûk ŞEVKET
Yeşil Geyik (Şiir) Öksel DEMİR
İlhan Tarus'la Bir konuşma ★★
Karanlıkta (Hikâye) Behçet DUYGULU
Sergi Serüveni ★★★
Sanat Çevresi (★) - Sezer TANSUĞ - ★★★

Atatürk'ün Milliyetçilik Ve Uyarlık Anlayışı

Sami N. ÖZERDİM

Atatürk'ün ölümünden bu yana yirmi iki yıl geçti. O'nun 1919 dan bu yana söylediklerine göz gezdirdiğimiz zaman, düşüncelerinin, görüşlerinin eskimemiş olduğunu görüyoruz. Çünkü, Atatürk yarın için konuşuyordu. Türkiye'nin yarınını, yarınki Türkiye'yi yükseltecek olan gençliği düşünerek söylüyordu. 1927 de, Kurtuluş Savaşı'nı, devrim yolundaki savaşı anlatan Büyük Nutuk'unun sonunda, Cumhuriyeti Türk Gençliğinin ellerine bıraktığını söylemesi ne kadar anlamlıdır?

Atatürk büyük bir milliyetçi idi. Ancak, onun kurduğu milliyetçilik anlayışında bütün milletlerin haklarına yer verilmişti. Başka bir büyük devlet adamının dediği gibi, Atatürk: **İnsanlık idealinin aşık ve mümtaz siması** idi. Atatürk, daha 1920 yılında, milliyetçiliğimizi şöyle anlıyor, anlatıyordu: **Gerçi bize milliyetçe derler; biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz her halde hodbince ve mağrurca bir milliyetçilik değildir.**

Büyük Nutuk'unda da milliyetçilik üzerinde şunları söylemiştir: **Milletimizin kuvvetli, mesut ve müstakar yaşayabilmesi için, devletin tamamıyla milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin iç teşkilâtımıza tamamıyla uygun olması ve ona dayanması lâzımdır. Milli siyaset dediğim zaman kastedtiğim mâna şudur: Milli sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı koruyup memleketin gerçek saadet ve imarına çalışmak. Gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp zarara sokmamak. Medenî dünyadan, medenî ve insanî muamele ve karşılıklı dostluk beklemek (1927).**

Atatürk bütün ömrünce bu düşüncelere bağlı kalmış; Türk ulusunu başta tutmuş; bundan sonra ise, başka ulusların dostluğunu, bütün evrene yaygın bir barışçılık aramıştır. 1937 de bir yabancı devlet adamı ile yaptığı konuşmada demişti ki: **Dünyada ve dünya milletleri arasında sükân, huzur ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yaparsın, huzurdan mahrumdur. Onun için ben, sevdiğime şunu tavsiye ederim: milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvelâ ve evvelâ milletlerinin mevcudiyet ve saadetinin âmili olmak isterler. Fakat aynı zaman-**

da, bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır. Bütün dünya hâdiseleri bize bunu açıkça isbat eder. En uzakta sandığımız bir hâdisenin bize bir gün temas etmeyeceğini bilemeyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu addetmek icap eder. Bir vücudun parçasının ucundaki acıdan bütün âza müteessir olur.

Bu derece gerçekçi, yarınlara bağlı bir milliyetçilik felsefesi bırakmış olan Atatürk, Türk gençliğine bilimin değerini zaman zaman anlatmak gereğini duymuştur. Bugün, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nin alınlığında okuduğumuz ünlü tümcesi, 1925 yılında Samsun'da Ticaret Okulu'nda yaptığı bir konuşmadan çıkarılmıştır. Atatürk demişti ki: **Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalâlettir. Yalnız, ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekâmülünü idrak etmek ve ilerlemelerini takip eylemek şarttır. Bin, iki bin sene evvelki düsturları, şu kadar bir sene sonra bugün aynen tatbika kalkışmak ilim ve fennin içinde bulunmak, elbette, değildir.**

Atatürk, Türk ulusunun yaşaması, yükselmesi için bilim ışığından beslenmesini söylerken, uygarlığın değerini, yaşatıcı gücünü de işaret etmiştir: **Medeniyet öyle kuvvetli bir ışıktır ki, ona bigâne (yabancı) olanları yakar, mahveder** tümcesi O'nun bu konuda hatırmıza getirdiğimiz ilk öğüdüdür, uyarmasıdır. 1925 yılında: **Medeni olmayan insanlar, medeni olanların ayakları altında kalmaya mahkûmdurlar** derken aynı uyarıcı tonda konuşmuştur. Atatürk'ün bu sözlerinde, uygarlıkta gecikmiş, uygar ulusları geriden izleyen o günkü Türk ulusuna gerçekleri anlatmak için biraz acele etmek, hattâ uyarımlarını biraz sert çizgilerle belirtmek gerektiğini ta içinden duyan bir önderin kaygısını sezmek olanaksızdır.

Bu sözleri söylediğinden iki yıl önce, henüz 1923 te, ulusları kölelikten kurtaran gücün, büyük düşünce akımları olduğunu anlatmıştı: **Dünyanın belli başlı milletlerini esaretten kurtararak hâkimiyetlerine kavuşturan büyük fikir cereyanları; köhne müesseselere ümit bağlayanların, çürümüş idare usullerinde kurtuluş kuvveti arayanların amansız düşmanıdır.**

Atatürk zaman zaman, bu konuda açık konuşmaktan çekinmemiştir. İşte bir söylevinden parçalar: **Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farzedemeyiz. Memleketimizi bir çenber içine alıp dünya ile alâkasız yaşayamayız. Bilâkis, ilerlemiş, medeni bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fenle olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve milletin her ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur. Hiçbir mantık deliline dayanmayan bir takım kaidelerin, ananelerin muhafazasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur. Belki de hiç olmaz. İlerlemede kayıt ve şartları aşamayan milletler, hayatı makûl ve ameli müşahede edemez. Hayat felsefesini geniş gören milletlerin hâkimiyet ve esareti altına girmeye mahkûmdurlar.**

Yorum Korkusu

Gitmek geçse aklımdan
Hemen yorum
Nereye, nasıl, ne zaman?
Oysa ben vazgeçtim
Uyu yorum.

Demek geçse aklımdan git
Git mi yorum
Kime, nerde, ne zaman?
Oysa ben haddim mi
Uyu yorum.

Ne gitmek geçebilir aklımdan
Ne de git demek.
Ben eli kolu bağlı
Ağız dili bağlı
Yaşa yorum
Sevin emi yorum.

Behçet NECATİGİL

Bütün bu hakikatlerin milletçe iyi telâkki ve iyi hazmedilmesi için her şeyden önce cehli ortadan kaldırmak lâzımdır. (1922)

Son on yıl içinde Atatürk'ün ilkelerine arka çevirmiş bir yönetimi 27 Mayıs günü aydınlık bir sabah başlarken deviren yeni devrimciler; her şeyden önce, dünyaya karşı olan bütün ödevlerimize bağlı olduğumuzu bütün dünya uluslarına duyurmuşlar; sonra, gidilecek yolun bilim yolu olduğunu söylemişlerdi. Yine o günlerde radyolar bize, yeniden Atatürk çağının açıldığını muştuluyordu.

Atatürk'ün eskimiyen, aşınmıyan düşünceleri, yol göstermeleri 27 Mayıs'ta yeniden Türk ulusunun yaşama ilkeleri olarak ona sunuluyordu.

Atatürk'ün Onuncu Yıl Söylevi'ndeki sözün anlamı tazeleniyordu : **«Ne Mutlu Türküm Diyene!»** (*)

(*) Bu konuşma, 10 Kasım günü Ankara Radyosu'nda okunmuştur.

dost'tan mektup

Dergimize gönderilen şiirlerin (özelikle şiire yeni yeni başlamış çok genç ozanların gönderdiği şiirlerin) çoğunda ortak bir yön var. Birçok ortak yön var ya en belirginini, en göze çarpanı bu. Şiirimize neredense gelip yerleşmiş, yanlış bir anlayış.

Bir takım sözler vardır, «şiirin anası ızdıraptır», gibilerden. Abdülhak Hâmit'in de bu çeşitten, oldukça da gülünç bir şiir tanımlaması var: **«Şiir, bir hakikati müthişenin tesiri altında kalıp hiçbir şey söyleyemektir.»** Bunlar, bu çeşitten sözler, şiirimizi uzun bir süre baskı altında bırakmış. Gerçekten, gerek kendi şiirimiz, gerek batıdan, çevirme yolu ile dilimize getirilen şiirler, hep böyle «ızdırap»,la, «gam»,la beslenmiş şiirlerdir. Bütün batı şiiri böyledir demek istemiyorum. Ama biz, anlayışımız, yaradılışımız gereği, çevirirken hep böylelerini seçmişiz bir zaman. Üstelik yanlış da anlamışız. Batı ozanındaki çok kendine, ozanın yaşamasına bağlı, bir deyimle somut «ızdırap»,ı, biz, ne olursa olsun şiirde bir «ızdırap», gereği olarak yorumlamışız. Şiirimize çoğu zaman, «ızdırap», duyan bir kişi değil, soyut bir «ızdırap», kavramı girmiş böylece. Tanzimattan bu yana, özellikle ortalama ozanların yazdıkları şiirler, böylesi ısmarlama, şairane ızdıraplarla doludur. Yalnız ortalama ozanlar değil, çoğu zaman iyileri bile yapmışlardır bunu? Serveti Fünun'un en iyi ozanlarından Cenap, kar yağarken durup durup kahırlanır öyle yazar şiirini. Bütün aşk şiirlerimizde kan kusulur. Hele hece şiirimiz hemen hemen tepeden tırnağa böyledir. Ta Orhan Veli'ye gelene kadar da böyle sürmüştür.

Yakın bir geçmiş bu. Bugün birçoğumuz hâlâ hece şiirlerinden alırsak ilk şiir eğitimimizi, tadımızı. Bu yüzden onun hâlâ büyük etkisi var yetişmemizde. Şiire geçmişten başlamak kötü değil elbet. Hatta bir yerde gerekli bile belki. Ama birtakım korkuların bulunduğunu, bazı sapmaların olabileceğini de bilmek gerekir. Bir çağın, bir dönemin şiiri, ancak o dönemin eğilimlerine, isterlerine karşılık verebilir. Hece şiirini yapan duygularla, özgür koşukla da olsa bugün yazılan şiir, heceden uzaklaşmış, hece şiirini getiren dönemden uzaklaşmış sayılamaz.

Büsbütün de yanlış değil, «şiirin anası ızdırap»,tır gibisinden sözler. Ama, şiirin anası ilkin ve sadece «ızdırap», değildir. İkincisi bu «ızdırap», yukarda da söylediğimiz gibi, ozanın yaşamasına, kişiliğine çok bağlı bir «ızdırap»,tır. Yoksa sadece soyut bir kavram olarak «ızdırap», değil.

Bize gelen şiirler de böyle. Yaşları, yaşamaları gereği hiç de «gam»,lı olmaması gereken birçok genç ozan, bakıyorsunuz şiirlerinde zoraki bir

«hüzün», bir «keder» içindeler. Bu gelenektir onları böyle kovalayan. Bir yazının şiir olması için ille «gam»,lı, «hüzün»,lü, «açlamak»,lı olması gerektiğine inanmışlar bir kez. «Gam», «hüzün», «Keder», yalnız yaşlılarda mı olur? Değil elbet. Bunların yaşı yoktur. Yalnız, sadece bu duygularla şiir yazılabileceğini sanmak yanlış. Bunları bir bezek, bir donatım gibi takınmak yanlış. Ozan, yaşamasında gerçekten varsa bunlar getirmeli, kendine göre, kendine yarasır, kendine uygun bir biçimde getirmeli. Demek isteğimiz bu.

T. BAKÖREN : Mektubunuzun tarihi oldukça eski. Ancak yanıtlayabiliyoruz. Kusura bakmayın. Önce mektubunuzdan bir yeri düzeltelim. «**Bu yüzden birkaç seneden beri sırf zevk için yazdığım şiirlerin...**» diyorsunuz. Düzeltirken de küşümlüydü. Gerçekten şiir ne için yazılır? Belki gerçek bir ozan için bir tek yanıtı vardır bunun; yazılmadan edilemediği için. Ama her halde «sırf zevk için» yazılmaz. Yazmaktan elbet büyük bir tat alır kişi. Hatta bu bir mutluluk bile sayılabilir bir yerde. Ama «sırf zevk için» başka şeyler de yapabilir kişi. Şiir daha başka, daha köklü bir çıkış sebebi ister. Ülkemizde nasıl olsa para kazanmak için yazılamaz şiir, ama hiç olmazsa «sırf zevk için» de yazılsın.

Şiirlerinize gelince, belli belirsiz, belki daha doğrusu acemice bir japon şiiri havası var onlarda. Yalnız siz, o şiirlerin, türkçeye çevrilirken bürünverdikleri düzyazı edasına kapılmışsınız. Şiirlerinizin hemen hiçbirinde «mısra» yok.

Umutlarımı yitirdiğim yerden

Bir sonraki istasyon için

Biletimi;

Yalnız «Gidiş» alacağım.

Yukarıya aldığımız bu şiiri rahatça bir düzyazı tümcesi olarak düşünebilir, yazabilirsiniz. Ayrıca, büyük ölçüde düzyazıya ait olan bazı noktalama işaretlerinin şiirlerde kullanılmasında çok dikkatli davranmak gerek. (;) işareti, bilirsiniz, düzyazıda bir sözü açıklamaya girilirden kullanılır daha çok. Siz bu şiirinizde bu işareti zaten gereksiz, yanlış kullanmışsınız. Doğru bile olsa, bu işareti yahut bana benzerleri kullanma gereğini duyduğunuzda bir kez düşünün. Şiirin böyle açıklamalara, bir düzyazı mantığı içinde açıklamalara hiç dayanması yoktur.

Şimdilik sadece bir hazırlık döneminde olduğunuzu düşünüyoruz. O Japon şiiri etkisini sıyrın üstünüzden. Bu hele bir yerde, bizim «esprit», şiirimizle karışınca büsbütün güçsüz, gereksiz, yapmacık kalıyor. Günümüz şiirine daha yaklaşmaya çalışın.

Y. Ö. DEMİR : Sizin şiirleriniz de uzun zamandır elimizde. Şiirlerinizin yadsınmaz bir kişiliği var. Her zaman iyi şeyler yazabilirsiniz, söyleyebilirsiniz sanıyoruz. Bu kişiliğinizi geliştirin. Yalnız size söyleyeceğimiz bir tek şey var. Denebilirse «sensation» dan kaçının şiirde. Bunu en çok benzetmelerde yapıyorsunuz. Böyle birden bire vurmak okuyanı. Ön-

ce bu düşünceniz yerini bulmuyor değil, ama sonra birden farkediliyor bu «sensation». Üstelik bazı hallerde pek «mécannique» olduğu için büsbütün size karşı oluyor.

«Papyonumuzu içiyoruz biz. Pipomuzu elliyoruz biraz da...»

mısrağınızda olduğu gibi.

«Sensation» dan ne anladığımızı aktarmaya çalışalım. Örneğin, daha önceden hiçbir hazırlık olmadığı halde, birden;

«Parmaklarını yakıyor dudaklarında bir darağacı.»

bir darağacı şaşırtması, yahut, «düşüş gelinlik», «gelesi bol şarkılar», «bir yeşil sınırlıklam olurdu, gibi benzetmeler, görüntüler. Belki yanılıyorz ama bunlar bize «sensationnel» geliyor. Sizin şiirinizin bu çeşitten vurmalara gerekmesi olmamalı.

Bize kalırsa bu çeşitten başvurular, şiiri bir yere kadar, renkli, yaşamalı kılıyor, ama bir yerde hızlandırıyor, çarçabuk geçiriyor önümüzden.

Şiirlerinizin birçoğunu yayımlamak isteriz. Ama bu kez yalnız birini.

«Yeşil Geyik»i yayımlayacağız. Sizin çok daha güzel şiirler yazabileceğinize inanıyoruz. Yeni şiirlerinizi gönderin bize.

A. KIRDAR : Bizde iki şiiriniz var. İkisi adama'lı (ithaflı). Gerçi şiirle doğruca bir ilintisi yok ama, şiirlerinizi böyle sık sık adama'yın. Bu bir yerde sizi bağlar da onun için söylüyoruz. Bir adama'yı düşünerek yazdığınız şiir bağlar sizi sanıyoruz.

Şiirlerinizin ikisi de bir anlayışta şiir düzlemine varabilmiş. Hemen hiçbir aksamaları yok. Ama, biz bu iki şiirden yalnız bir mısra çıkartıyoruz. Bize göre yeni ve güzel. Size bir fikir verir düşüncesiyle değil, sevdiğimiz için alıyoruz buraya;

«Seni çizerim duvarlara siyahlığıyla gözlerimin.»

Kusursuz şiir yazmaktan korkun, acemi olmaktan, yanlışlık yapmaktan çekinmeyin. Şiirlerinizin kusursuzluğu bir yerde, alışılmış, denenmiş, doğruluğu, şaşmazlığı saptanmış bir anlayışa bağlı kalmaktan geliyor. Bunun dışına çıkmaya savaşın. Gereklisi de ondan. Şiirde her ozan ancak kendi kişiliği ile vardır.

Bekleyeceğiz başka şiirlerinizi de.

Şeref TURHAN'ın

Sevi ve insan kavramlarının tükenmezliğini işleyen şiirleri

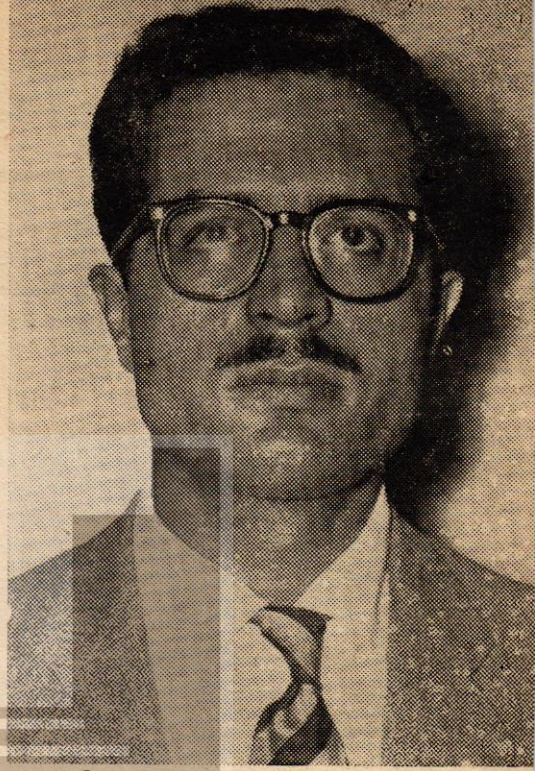
B İ L D İ R İ

Kitap halinde çıktı. 68 sayfa, iyi cins kâğıt, üç renkli karton kapak içinde. 1 lira

İsteyenlere posta pulu karşılığında gönderilir.

ŞEREF BASIMEVİ YAYINLARI - MARAŞ

Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması

TÜRK İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği «Gazetecilik Başarı Armağanı Yarışması» nda derece alanlara 22. Ekim, 1960 günü armağanları verildi. 22. Ekim aynı zamanda Türk Gazeteciliğinin 100 ncü yıldönümü günlerine rastlıyordu. Hatıra gelen ilk şey, Ankara'lıların böyle bir harekete niçin yönelmedikleri... Genç Rüzgârlı Sokak, yaşlı Bâbüâli'yi daha bir ciddiye alsa iyi olur gibimize geliyor.

Jüri üyelerine bakılınca armağanların ne şekilde dağıtılacağını anlamak zor olmuyor : Ahmed Emin Yalman, Bedii Faik, Hasan Ali Ediz, Prof. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Sabri Ülgen, Doç. Sabahattin Zaimoğlu, Hadi Bara, Hasan Refik Ertuğ, Tevfik Erol, Alp Zirek.

Fotoğraf armağanı dışında; ödüllerin Akbaba, Akşam, Vatan ve Dünya gazeteleri arasında pay edilmesi yanında Sekreterlik - Mizanpaj konusunda seçme yapılmamış olması dikkati çekiyor. Armağana değer birinin bulunamayacağını önceden düşünmüşlerse mi-

Kul Mustafa Pezer idi hileden

Tarik DURSUN K.

Kul Mustafa dediğin bir yiğit uşak. Boy onda, bos onda. Akranları arasında bileğini egecek kişi çıkmıyor. Kırk günlük yola gidilse, ipil ipil aransa, Kul Mustafanın üstüne saz çalıp türkü düzeni bulunmaz.

Mustafanın bir baba yarısı varmış, küçükten gözüne kesmiş Mustafayı, hele kadın-kızım bir büyüsün, yaban ele vereceğime Mustafama veririm, der dururmuş. Kızı da kız olsa bari! Ufacık tefecik, daha ergenliğini bilmemiş bir yavru kuş. Akranları, Kul Mustafayı deliye dönderirlermiş :

«Hey koca Mustafa! Sen bu kızı alırsın, alır bir güzel kundaklarsın, üç ipli salıngaç kurar içine yatırır; türkü çağırır, bir güzel pıspışlarsın..»

Aman aman hey, demiş Mustafacık. Amanı bilin mi amanı? Ben bu kızı hiç mi hiç alamam; alamam da kundaklayamam da. Ne sallıngaçlar kurarırım, ne de türkü çağırır, pıspışlarım. Ben hiç bir işler edemem, ben bu kızı alamam.

Baba yarısı amca, koymuş kafasına bunu bir kez, olmaz olmaz!

«Mustafa, hey güzel Mustafa, kardaşımın yadigarı, gözümün telege Mustafa!» demiş. «Bunca inada ne gerek. Sen bakma itin köpeğin sözüne. Sarı buğdayı kara toprağa çalarsın, üstünü üstünü örtersin, tohum yarılır toprağı zorlar; tohum verir fide olur. Fide olmadan buğday sap mi büyütür, baş mi tutar? Gül konca tomurmadan al konca mi olur?»

zanpajdaki titizliği, manşetlerinde açıkca görülen sorumluluk duygusu ve isabetlerle Abdi İpekçi sağlık verilebilirdi. Karikatürde «mansiyon vermiye değer bir çizgi bulunamamıştır» kaydı, çizgicilerimizin milletlerarası sergilere rahatça girebildiği şu yıllarda ihtiyadla karşılanmıya değer. Bu arada sanatçı arkadaşımız Tarik Dursun K. nın birinciliği hoşnudluk verici. Ötedenberi gerek sanat ve gerekse gazetecilik alanlarında verimli çalışmalarıyla böyle bir armağanı hak ettiğine şüphe yok. Öbür ödül sahiplerinin de haklarına sözümüz yok. Yok da hareketli bir kadrosu olan İstanbul basınında «boş kalmış mansiyon» bulunmasını iyi karşılamadık. dergi

Mustafa dinlememiş. Söyler söyler :

«Amanı bilin mi amanı?» dermiş. «Hele ak saçına, koca sakalına kurban olduğum amıcam; ben bu kızı alamam, üç ipli salıngaç kuramam, gece gece türkü yakıp çocuk pıspışlayamam..»

Amca zorlu ya, Kul Mustafa da zorlu. Bir türlü kesişememişler. Mustafacık bakmış olmayacak, kötüye dönecek : «Öyleyse ben bu diyardan giderim, başımı alır giderim» demiş, yollara vurmuş. Kız kısmının kulağı her bir vakit delik olur. Amca kızı, Mustafaya edilenleri, Mustafanın tek tek dediklerini hep duyarmış. Duyar da bir hoş olur, bozular, iki gözü kan çanağı hüngür hüngür ağlarmış. Onunkisi Mustafaya tutkunluğundan değil. Olsa olsa «hele bizim adımız karaya varırsa kimler alır?» diyesinden.

Mustafacık boynunda sazı, elinde demir asa, ayağında demir çarık o diyar senin bu diyar benim gezmeye başlamış. Hikâyenin burası, türkü çağırısın da coşkunluk versin diye düğün evine giden, dönüşünde çadırında Küçük Ali'nin yeğeniyle Karakız'ı bir yatakta yatar bulan Karacaoğlan'ın kırık yürekle kendini yollara atışına pek benzer.

YILLARIN ARDINDAN :

Mustafacık, gezmiş babam gezmiş. Durmamış, dinlememiş. Beş yıl mı, on yıl mı ne geçmiş aradan, bir yerlerde akli başına gelmiş, demiş : «Gayri o kız da amıcam da benden umut kesmişlerdir. Kız ya bir kocaya varmıştır, ya da ölüp gitmiştir. Dönsek nice olur?» İyi olur, diye kararlamış. Gerisin geri dönmüş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, dokuz ay on gün gitmiş, sonunda kendi otağına varmış. Bir yamaçın üstünden baka dururmuş köyüne kentine. O yamacı indi mi, baba yurdunda demek. Soluğunu alıp vermiş, ağır ağır inmiş yamacı. Hemen daha başlarda bir çeşmecik varmış, gece gündüz şeker şerbet buzlu suyu akarmış, gelinler, kadın-kızlar hep bu çeşmeden su doldururlarmış. «Şunca yolu teptik, içimiz dışımız tere kesti, varıp bir suyundan içelim çeşmemizin.» demiş Mustafa, çeşmeye yürümüş. Yürümez olsun! Hay ayağın kırıla da gidemeye Mustafacık!

Varmış ki, ne görsün? Çeşme başında elinde toprak desti ahü gözlü, sırma saçlı, kalem kaşlı, nar ağızlı, ak elleri boğum boğum kınalı bir kadın-kız... Tınmadan etmeden suyunu doldurur. Mustafa bir bakmış, o an can kafesinde bir yer çın çın ötüp kopmuş.

Mustafanın köye iner inmez ilk işi, bu kızın neyin nesi kimin fesi olduğunu sorup öğrenmek olmuş. Söylemişler, adıyla sanıyla baba ünüyle söylemişler ki, bu ahü, Mustafanın amıcası kızıdır. Mustafa, duyunca bunu, «yaaa!..» demiş, susmuş. Yerleştiğinin

üçüncü günü, köyün kocalarına gitmiş, meseleyi açmış : «Ben onsuz edemem. Kızsa da alırım, dulsa da..» demiş, «varın dünürcü gidin, isteyin..»

Kocalar severlermiş Mustafayı. Hatırından çıkmamışlar. Kalkmışlar gitmişler, önce hoş-beş etmişler hallice, sonra : «Elçiye zeval olmaz. İstemek bizden, verip vermemek sizden..» demişler; Allahın emri, peygamber efendimizin kavliyle, demişler.

Kadın-kız kısmı, kinci mi kinci olurmuş. Amıca kızı, Mustafanın ilklerden ettiğini unuttur mu, sindirir mi hiç içine? Gelenlerin yüzüne gülmüş :

«N'oldu?» demiş, «N'oldu, hangi dağda koca kurt öldü? Hani ben kundak bebesiydim, hani ben üç ipli salıngaçlarda türkü çağrılarak ayutulurdum, hani ben pıspış bebesiydim? Hani beni almazdı ya, itin köpeğin maskarası, güldürüsü olmazdı ya? Şimdi devran mı değişti, ben mi değiştim? Ben ben'im, devran yine o devran. Peki, nedir bu Kul Mustafanın ettiği ya?» demiş, sormuş.

Kocalar sakal sıvamışlar, derin derin düşünmüşler. Sonunda :

«Oy kızım, kadın-kızım!» demişler. «Aşk odunu yüreğine düşürmüşün bir kez Mustafanın; ne desen, ne söylesen kâr eylemez. Er kısmının aklı evvel olmaz, kocadıkça devşirir. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu. Sen dünü bırak, bugüne bak. Mustafa yiğit kişidir, bir-birine yaraşırsınız..» demişler.

BENİM GÖNLÜM AMMİM KIZI MEYREMDE :

Amıca kızı zorlu mu zorlu, berk mi berk. Dedigim dedik demiş. Anan yahşi baban yahşi demişlerse de söktürememişler.

«Dünyada bir o kalsa er kişi niyetine, bir ben kalsam kadın-kız niyetine, yine gönül indirmem ona» demiş, «Varmam etmem. Varın kendine ammin kızı Meyrem böyle böyle diyor deyin, umudunu kesin, gönlünü benden öte kişilere indirsin.»

Dünürçüler «gayrı günah bizden gitti, boynumuza borcu eda ettik» deyip yekinmişler, Mustafaya gidip hikâyeyi anlatmışlar. Mustafacık daha beter tutuşmuş. Deli divane olmuş, mecnunlara dönmüş. Türkü söyler, aval aval dolanırmiş :

*Kavum aşiret bir sualim var size
Çıkışım Mansur gibi dara ben
Korkarım yârimi yâd eller alır
Boğulurum namus ile âra ben*

*Benim gönlüm seyir ile seyranda
O kız gezer düğünlerde bayramda
Benim gönlüm seyir ile seyranda
Korkarım ki hasret gidem yara ben*

*Kul Mustafa der ki ecelim yakın
Ahiret gömleğın boynuma takın
Yarin yüreğı alafa yakın
Hem yanmışım ateş ile nâre ben*

Mustafacık gün güne erimiş solmuş, yemeden içmeden kesilmiş. Sonunda yorgan döşek hastalanmış. Tutkunun sonu nedir? İnce hastalık. Her gün parça parça kan kusarmış. Vakti zamanı sırası gelmiş, ölüm kapıyı tık tık vurmış. Başında toplaşanlar görmüşler ki : Kul Mustafacık gitti gider, yolcu.

«Bari haber salalım ammisi kızına da kalksın gelsin, Mustafa ölürse bile yârini karşısında göre göre ölsün..»

Meyreme haberler salınmış. Meyremcik, o an komşu köylerden bir kızın düğününe hazırlanırımış, ala yeşiller giyinmiş, telli pullar sarınmış. Söylediklerinde kırmamış, peki demiş. Beklenmez ya, bereket demiş. Düğün evine konuk gidicilere hele bekleyin siz, şimdicik gelirim, demiş, bir koşu seğirtmiş. Kapıdan içeri girmiş. Eşikten gül endamını germiş, salındırımış. Mustafacık, gözlerini açmış, sırtını pufla yastıklara dayatıp doğrultmuşlar. «Verin benim sazımı» demiş yalnızca. Sazını vermişler, kıza bakıp bakıp iki dimbırdatmış, üç söylemiş :

*Seyredip de seyrangâha gelirken
Doğru yolun dost köyüne düş geldi
Ben kendi derdime derman ararken
Başımıza türlü türlü iş geldi*

*Türlü libas giymiş boylu boyunca
Mah yüzüne bakamadım doyunca
Kız gel seninle helallaşak deyince
Kan ağladım gözlerimden yaş geldi*

*Hüsn-ü cemaline yetişmez beha
şu yalan dünyada nem kaldı daha
Seni ismarladım güzel Allaha
Kömür gözüm çok sevdiğim hoş geldi*

*Senin gönlün seyranlarda sefada
Benim gönlüm gam yükünde cefada
Madem gönlün yokmuş Kul Mustafada
Ruhu çıktı can evine kiş geldi*

Rivayet ederler ki : Aşık Kul Mustafa bunları çalıp söyledi, sonra da kuş gibi düştü, o saat öldü gitti.

Toprak dağıtımına Gidenler

Mahmut MAKAL

Üniversite öğretim üyelerinin halkı aydınlatmak üzere yurt gezisine çıkmaları kendileri için kazançlı olmuştur zannımca. Çünkü gözleri önünde bir çok önemli memleket meselesi de elle tutulurcasına ortaya çıkmıştır. Yanlış raporlardan, gelişigüzel istatistiklerden dem vurarak meselelerimize hal yolu aramak yerine, yerinde gözlemlere dayanarak halkın kurtuluşuyla ilgili kararlara varmak zamanı gelmiştir. Bunu, sırf üniversite ilişkinlerinin gezi yapmasından dolayı değil, özellikle Milli Birlik Komitesi üyelerinin gezileri dolayısıyla söylüyorum. Aslında Komite üyeleri halkın içinde bulunduğu şartları yakından bilen halk çocuklarıdır. Görevleri gereği köy-kent gezmiş, memleketlerini içinden tanımışlardır. Bu kez yetki ile dolaşarak ivedi el atılması gereken dertleri bir kere daha görmüşler ve saptamışlardır. Önümüzdeki mevsim, bu gezi sonucunda alınacak önemli kararlara, çıkacak önemli yasalara gebedir.

Düne kadar, köye giden herhangi bir yönetici «Bir isteğiniz, bir derdiniz var mı?» diye sorduğunda, «Sayenizde iyiyiz»

karşılığı alamayınca kızar, öfkelenirdi. Ancak onun anlattıklarını dinlemek, baş sallamak, emirlerini yerine getirmekte halkın yapacağı iş... Son yıllarda, iyimserlik verecek derecede olmasa da, halk bazı dertlerini ayağına gelenlere açmaya başlamıştır. Sözelimi, anlaşılmaz nutkunu bitiren bir vali, başka istekleri olup olmadığını sorduğunda, «Karnımızı nasıl doyuracağımızı söylemiyorsunuz, biz burada dört ağanın başını bekleyip duruyoruz», diyenler çıktığını gördüm. Ama vali Bey bu içten ve haklı dileğe, yarasına bir merhem sürülür mü diye canını dişine takıp konuşan bu çilekeş dilekçiye, «Sen komünistlik mi istiyorsun?» diyerek gereksiz bir karşılık vermiştir. (Buradan da, kilit noktalarında bulunduracağımız görevlileri iyi seçmek, halkla nasıl ilgilenilmesi gerektiğini onların kafasına sokmak problemi çıkıyor...) Köylerine su getirilmesi için su borusu isteyen, su yolunu kendileri açan köylülere kaymakamın, «V. C. listesine yazılırsanız demir boruları yollarım» dediğini üzümlere kulaklarımla duymuştum bir köyde. Köye gelen bir bakan da çeşitli memleket me-

Pavurya

Göğül odasından bir pavurya başını çıkardı.

— Sol ne kadar uzak, dedi.

Libya, sefine, beyoğlutaşı/bir deniz ermeni gerindi. Bir 3 eden 2'den daha gerçek bir I yoktur, dedi Forneret. Pavurya gidip göğün hendeğine ağıdı.

Ben yalnızlık doluydum. İo'ya verdim ormanlarımı. Sarı ağız sularımı aldı durdu. Sen geçiyordun, korkuncu, cinneti denemek istiyordum.

Yanında arka pencereler gibi sıkıntılıydı ermeni esmerliğim.

Çıplaktık, sıkıntılı bir hiristiyanlıktı çıplaklığımız.

— Su uyuyordu güzel ve iri.

Sabahın ışıklı suyuna demir attı sefine. Bunalımın güzelim elleri boşlukta kaldı. Denizin pencereleri sürgülüydü. Ben seni bekliyordum.

Bir uzun taşlıktı gözlerin, Yahudi evleri gibi.

İlhan BERK

seleleri hakkında bilgi isteyen köylüleri, onlara cevap vereceği yerde kızan, onlara cevap vermeye tenezzül etmeyen bakanlar da gördüm. Halk sevgisini benliğine sindirmemiş yöneticilerin davranışlarını ve halka lâıyk olamayışlarını burada bırakarak, öğretim üyelerinin geçenlerde yaptığı gezilere dönelim :

Artık öğretim üyeleri de, Komite Üyeleri gibi halkla içten ilgilenmekte, halka inanmakta ve önem vermektedir. Bunun başka yolu da yoktur.

Onuncu yıl marşından çıkıp uygulamalıyız artık «imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz» deyimini. Kendimize gelmeli, halkımızın durumu, meseleleri nelerse olduğu gibi saptamalıyız artık. Ondan sonra da ağasının beyinin göz yaşına bakmadan yasalarla sağlama bağlamalıyız işlerimizi.

Urfa taraflarına giden öğretim üyelerini, köylüler sevinçle karşılıyorlar. Aralarında yarım yamalak Türkçe konuşan bir kaç kişi çıkıp çevirmenlik yapıyor. Sevinmelerinin nedenini

soruyor üyeler, bu çevirmenlerin aracılığıyla.

«Toprak dağıtmaya geldiğiniz için seviniyorlar. Bir de köyümüze su getireceğinizi umdukları için.» diyor çevirmenler...

Bizinkiler, nutuk çekmekten başka ellerinden bir şey gelmiyeceğini söylüyorlar, her iki taraf da üzülüyor. Gene de bu manzarayı üyelerin görmesi çok faydalı olacaktır. Palavranın, bağırmanın para etmediğini, halkın iş ve hareket beklediğini, geç de olsa gözleriyle görmüşler, kulaklarıyla duymuşlardır. Bunlardan bir arkadaş, Orhan Duru, «Hiç kimse dinden bahsetmedi, dinle ilgili bir şey istemedi» diyor. Biz yıllardır, halkı namaz oruç laflarıyla aldatacağımızı sandık ve aldatmaya çalıştık. Urfa köylülerinin istekleri ders ola bize!

Urfa taraflarında halk, yiyecek buğday arıyor, aç. Ürünü bire iki zor almışlar. Oysa oradaki toprak bire otuz verecek güçte. Baraj yapmak kolaydır bu bölgede, böyle bir kuruluş, toprağın kurtuluşunu, dolayısıyla köylünün kurtuluşunu sağlayabilir. Gereksiz yerlere yapılan barajlara acımak düşünüyor sa da bize, devletin olanaklarını köye doğru hemen çevirmek ve ihtiyaç olduğu yerlere yatırım yapmak eğilimi bizi sevindiriyor. Bu düşüncenin uygulama alanına çıkarılmasını dört gözle bekliyoruz.

Yakında Çıkacak Kitaplarımız

İlhan TARUS
DURU GÖL

— Roman —

Metin ELOĞLU

HOROZDAN KORKAN OĞLAN

— Şiirler —

Fikret OTYAM

GİDEGİDE

— Gezi Notları —

Leylâ ERBİL

HALLAÇ

— Hikâyeler —

Georges SIMENON

MAN-HATTAN'DA ÜÇ ODA

— Roman —

Çev. Oktay AKBAL

İlhan DUMANOĞLU

ÖKSÜZ OĞLAN

VE

NALINCI PADİŞAH

— Büyükler ve Küçükler İçin
MASALLAR —

Duru diyor ki : «Biz halkı aydınlatmaya gitmiştik, halk bizi aydınlattı.»

(Gerisi 58. sayfa)

Saint-John PERSE

1887

İhan BERK

Bu yılın, Nobel Edebiyat Armağanının, Saint - John Perse'e verilmesi, genel olarak iyi karşılandı. Buna da sebep, Perse'in bir kaç yıldır bu armağana en kuvvetli aday olarak gösterilmesidir. Zaten, dünyadaki yankıları da bunu gösteriyor. Nitekim, T. S. Eliot bu sevincini şöyle belirtiyor:

«Nobel Edebiyat Armağanının Saint John Perse'e verilmesine çok sevindim. Ben bir otuz yıldır onun hem bir okuyucusu hem de hayranıyım. Bir gün, bu armağanı Perse'in de kazanacağını umuyordum.»

Öte yandan, T.S. Eliot gibi Nobel Edebiyat Armağanı almış olan ünlü İtalyan ozanı Salvatore Quasimodo'da şunları demektedir:

«Fransa iki yıl aradan sonra, nihayet Nobel armağanını Saint - John Perse'le kazandı. Perse, Avrupa şiirinde yeni akımın prenslerindedir. Rimbaud'un geleneğini sürdürmektedir. Buna son derece de bağlıdır da. Aynı ayrı yolların adamları olmamıza karşın, kendisini candan tebrik ederim. Saint - John Perse İtalyancaya daha önce çevrilmişti, fakat bu çeviriler çok zayıftır.»

Saint - John Perse 1887'de Antillerde, Guadeloup'da doğdu. İlk kitabı olan (Eloges : Övgüler) da burada geçen çocukluk günlerinin yankılarını buluruz. Uzun zaman hiçbir ilgi görmeden yazdı. Zaten bugün kullandığı adı çok sonraları kullanmıştır. Bununla da Perse'in ün peşinde koşmadığı kolaylıkla anlaşılır. Exil (Sürgün) adlı kitabıyla ilk ününü yaptı diyebiliriz. Exil'i, Pluies (Yağmurlar), Neiges (Karlar), Vents (Rüzgârlar) kovaladı. Oldukça büyük bir çoğunluğa duyurulmasını daha çok Jean Paulhan'a borçludur diyebiliriz. Buna Eliot'un, Amerikan ozanlarının yaptığı çeviriler de enikonu yardım etmiştir. Bugün, hemen hemen bütün büyük dillere çevrilmiştir.

Kitaplarında doğaya büyük yer vermiştir. Bu doğa içinde, insanlar, onların kaygıları, sevinçleri başta gelir. Bizim âyetlerimize benzer bir biçimde yazar. Bu bakımdan, Paul Claudel'in bir devamcısı gibi görünebilir. Ama bu salt biçime özgü birşeydir. Öz olarak onunla hemen hemen hiçbir bağ kurulamaz.

Perse, yeryüzünün en büyük yalnızlarından biridir. Yalnızlığını hiçbir şeye değişmez görünüyor.

Kitapları : **Eleges, Poème à l'étréngère, Pluies, Neiges, Vents, Amers, Chroniques,**

Saint - John Perse

Şarkı

Çeviren : İlhan BERN

Tunç yapraklar altında bir tay doğuyordu. Bir adam ellerimize acı yemişler koydu. Yabancı. Geçen. İşte taşraların o bayıldıgım gürültüsü... «Selâmlarım seni, kızım, yılın en ulu ağaçları altında.»

Güneş Aslan burcuna girdi çünkü. Ve yabancı parmağını ölümlerin ağzına koydu. Yabancı. Gülen. Bize bir ottan söz ediyor. Ah! o taşraların rüzgârları ne çok! Ne ferah yollarımızı ne tatlı boru sesi ve ne kadar bilgiççe o kanat hengâmesinde tüyl... «Ruhum, büyük kız, bize benzemiyen halleriniz vardı sizin.»

Tunç yapraklar altında bir tay doğdu. Bir adam ellerimize acı yemişler koydu. Yabancı. Geçen. Ve işte tunç bir ağaçta büyük bir gürüldeme. Şarkının başışı, güller ve karasakız! Gök gürültüsü ve flâvta sesi odalarda! Ah! ne ferah yollarımızı! ne tatlı boru sesi ve ne kadar bilgiççe o kanat hengâmesinde tüyl... «Selâmlarım seni yılın en güzel urbası altındaki, kızım benim.»

Övgü I

Eller kızarıyor dolu rüzgârda, salçalar oluşuyor

ve güçlü dumanları yollara yükseliyor, yolcuyu buluyor.

O zaman kirli yanaklı Düşçül yolcu,

**baskılar, tuzaklar, parıltılarla çizgili eski düştən
uyanıyor,**

**ve terlerle süslü, etin kokusuna doğru
yürüyor**

**sürüyen bir kadın gibi : tüllerini, bütün üstündekilerini
ve dağınık saçlarını.**

Nâibin Hikâyesi

**Yendin! yendin! Kan ne güzeldi, ve iki parmağıyla kalıcı
silen el**

Bir gündü

**gökte aylar vardı. Ve biz sıcaktan bunalmıştık. Ellerindeki ke-
feslerde yeşil kuşlarla kaçışan kadınlar hatırlıyorum; alaycı sakat-
lar; ülkenin en büyük gölünde takla atan durgun adamlar... ar-
dında çitlerin bir peygamber tek gözlü bir deveyle koşuyordu...**

**Ve bütün bir akşam, yanan ateşlerin etrafına dizdirildiler flahta
ve kanunla şarka söylemekte en usta olanlar.**

**Ve insan meyveleriyle yüklü odun yığınları yıkılıyordu. Ve
kırallar ölümün kokularını arasında çıplak yatıyorlardı. Ve kardeş
küller sıcaklığını yitirdiği vakit**

işte bu ak kemikleri topladık

saf şarapla yıkanan.

Gemilerini Koyvermiyen Kaptanlar

Veysel ÖNGÖREN

Filmlerde; denizaltıların, taşıt-gemilerinin, zırhlıların ol-madık işlere girip çıktıklarını, hep kaptanın tek eliyle yöneltildiklerini görüyoruz. Çoğu kaptanlar «be-nim gemim» dediler mi akan su-lar durur. Tek sorumlu, tek işiğe ve karanlığa gidecek yolu bulup çıkaracak odur.

Şiirle ozan da öyle. İstemi ve oyunuyla ozanın sözcükleri, dize-leri, şiiri yönetmesi gerekir. Ala-bileceği tüm yardımların çıkışı ge-ne kendisindedir. «Sanat öğretil-mez öğrenilir» sözünü buraya bağ-lyabiliriz.

Bunun içindir ki ozan önce ken-dini yapmalıdır. Şiire bir anlamı, bir yönü, bir gerçeği kendince ve-rebilmeli, özgü bir sanat görüşü-ne varabilmelidir.

Ozan kişiliğinde, görüş, bölün-me kabul etmez. A'ya, B'ye, C'ye bir anlam verip onları birbirine bağlar da; A, B, C, kadar önemli, şiirde öge niteliği kazanan D'yi bir yoluna koymazsa, gelişigüzel kul-lanırsa bir şiir görüşüne varma-dığını hatta varamadığını saptıya-biliriz.

Ülkemizdeki son çabalarda bunun yaygın bir yeri var. Kocaman sa-

vıllardan geçilmeyen bir dönemde bunu yaygın olarak görmek şiirin hafife alındığını ve kolay başarı-lar salgınına uğratıldığını göste-rir.

Cemal SÜREYA ilginç bir örnek tir. Şiir eğiliminin ne yolda gitti-ğini, az çok öğrendiğimiz ozan, nedense, hiç de gözden kaçmıya-cak bir savrukluk içindedir.

555 K adlı şiirini ilk dinlediğim de heyecanlı bir anında raslantı-ya geldiğini sandım. Yahut o gün-lerin gerektirdiği bir itmeyle olan-lara bir hız vermek istediğini. Bu da bir ozanın hakkı, üstelik gö-re-viydi. Ama ille şiirle değil. Gene de olur mu verme, olur mu iş için, dedim.

Sonra şiir yönünden ciddiye al-lıp yayımlaması, üzerinde durma-sı beni şaşırttı. O şiirin, ozanın kendine ait olan iç yapıyı adama-kıllı gölgeliyen kaba yapısı, Hi-sar'cılara iyice deneyip bir yana koydukları yapıydı. Örnekleri de verildi. Vehbi Ediboğlu (gerçi Hi-sar'cılara girmez) SİNAN - YU ad-lı şiiriyle güzel bir örnek. Bu ya-pıyı, özellikle, Ediboğlu iyi işledi.

Ayrıca «cehren ve hile» sözü A-tatürk'e mal olmuş bir güzellik-

tir. İnönü, «Sizi ben de, ben de kurtaramam, demişti. «Sizi Tanrı'lar bile kurtaramazlar, mısra'nın güzelliği de açıkça ona ait.

Sade bir şiir üzerinde değil a-çıldıkça diğerleri üzerinde de aynı neni görebiliyoruz. Üvercinka'yı tanıyacak olursak, Cahit Külebi'yi Attila İlhan'ı hatta O Veli ve Sait Faik'i kuvvetle çağırışmıyan yan-lara kolayca rastlayabiliriz.

Kanto şiirinde orijinal gibi du-ran o, treli iki mısraları, daha ön-ce Attılı İlhan kullanmış.

Bunlar diğer ozanlarla olan iliş-kilerin bazıları. Bunları göstermek ihtimal kolayıma geldiğinden al-dım. Kendinin, fakat yama gibi du-ran deyişleri de var.

Bir de üzerinde konuşabildiğimiz, bize, bir başlangıç şeklinde de ol-sa kişiliği kabul etiren Cemal Sü-reya?

Bundan Cemal Süreya'nın şiirini bir yere bağliyamadığı sonucunu çıkaracağım.

İlk çağda şiir yazmış biriyle, bugün şiir yazan biri arasında, kolaylık ve zorluk bakımından ba-zan öbürünün yararına farklar var-dır.

İlk şiiri kurmayı başaran adamın bütün zorlukları yanında bir ko-laylığı vardı ki bugün tamamiyle kalkmıştır. O ozan için sözcüklerin, görüntülerin, görüşlerin tümü bir-den el değmemişti. Keyfince seç-me olanağı elindeydi. Ortada ku-rulu şiir görüşleri olmadığına gö-re bu, yapan bir seçmeydi.

Bugünse tam tersine. Bunca yüz-yıl, bunca ozan geldi geçti. Söz-cüğünde, görüntünün de kullanıl-

mışı bir yana, yapının da, bağ ba-ğıntının da şiir düzenlerinin de te-pile tepile canı çıkarıldı. Şiir yaz-mak bugün sanıldığından çok da-ha güç, çok daha fazla çaba is-tiyen bir iştir.

Önce geçmişin macerasını bil-mek, sonra da bu macerayı biz-den başkalarının da bileceğini u-utmamak gerekir.

Ve ozan şiirini kurarken il-ginç bir nen yapmak istiyorsa, başkalarının gölgesinde kalmak istemiyorsa her kullandığı malze-meyi tartarak kullanmalı, önce de şiirini bir yere bağlamalıdır. Fut-bol takımlarının dahi yenilgi ve-ya başarılarının oyuncularında de-ğil de menejerlerde arandığı bir çağdayız. Emeğin, elemanın ser-mayenin birikmesi; dışardan biri-nin yönetimine muhtaç olması do-ğanın kaçınılmaz yasıdır. Sosya-list veya liberal hiçbir açı bunu yadsamıyor. Ancak yöneticileri seçmede ve yönetim biçiminde ay-rılıyorlar.

Şiir de öyle. Birkeçektir. Düze-ne koymak, ayarlamak ve yeni, ayrı olmak için de özgü bir açıdan tümünü kapsıyan bir ışık tutmak gerekecektir.

Cemal Süreya'nın şiirin geçmi-şini hiç olmazsa bizden iyi bile-ceğine hiçbir diyeceğim yok. Bir derinlemeye, bir genellemeye gi-dildikte sanırım birçoklarımızdan zengin çıkacaktır. Fakat, bu, ona kazandıracağı neni henüz kazan-dıramamıştır: Şair kültürünü.

Kültürün bilgi demek olmadığı, ortada bir gerçek, Kültürün yapı-lan tanımlarından beni en çok sa-

ranı; şu oldu : «Herşeyi unuttuğumuz zaman bizde kalandır.» Bu, bildiğimizi gördüğümüzü kendimize mal etmeğe gelir.

Gelişigüzel bir insan için bunu yeterli bulabiliriz. Diyeceğim yok. Fakat bir sanat ve bilim eri için yeterli bulamam. Bir de «sentez» var arayerde. Bir noktaya bağlı-yabilme. İşte sanatçının da hası, bilginin de hası bu bağlıyabilme-yi becerebilendir.

Bunca açıklamayı yapmam gerekliydi. Hatırlanırsa bir konuşmada Cahit Külebi'ye, «Cemal Süreya'nın şu mısraları size çok benziyor» dendi. Külebi : «Olağandır, bunlar kimsenin malı olamaz» dedi. Ancak böyle denebilirdi. Özne kendisi olduğu için başka ne denir? Ama mesele bununla kapanmış sayılmaz.

Önce soru yanlış. Sanatta, sanat alanında böyle düşünülmez; böyle kaygı güdülmez. Eğer bir adam kendini tüm bunun üstüne kurmuşsa ondan söz edilmeye değmez. Süreya, soru sahibini o soruyu sorduracak, beni böyle kendinden söz açtıracak, ötekini şiirini ezberletecek kadar zorlamışsa, herşeyin, herkesin dışında bir kişiliği var demektir. Ortada iyi niteliğe gebe bir ozan yetisi var.

Süreya şiire sözcüklerden başlıyor. Kavramları ve eşyayı ifade eden sözcükler bir süre sonra kendi başlarına bir kişilik, bilinçte bir yer ediniyorlar. Bu niteliğe gelmiş sözcüğü kullanırken 2X2 = 4 şeklinde kavrama bağlanmaya zorunlu değiliz. Pekâla sözcükler arasında varolan uyarlıklar

bağlayıp, kavramlar arasında ilk elde göremediğimiz sonuçlara varabiliriz. Nasıl eşya ve kavram sözcüğü doğurmuşsa sözcüklerde onları zorlayıp bizde yeni görün-tülerini, yeni imgelerini sağlıyabilirler.

Sanatla insan arasında kurulacak en sağlam bağın belki de ilk ilmiği budur.

Fakat, şiirinde yer yer açıkça görülen bu yan; gene en az var olan, en az işlenen, şiirinin ağırlığını en az üstüne çeken yandır.

Ötede, bizi, yakalayabildiği bu inceliğin bilincine tam varamadığı kanısına götüren belirtiler çok. Bunu bir basamak, köprü yapıp pragmatik oyunlara geçiriyor. Şiirinde asıl bu yaygın. Yukarda anlattığımız düşünüş, açıkça görülüyor ki pragmatizm'e çok elverişli bir trapez olabilir.

Pragmatizm'in karşısına Doğmatizm'i koyacağım. Doğmalarda çıkış, gerekçe başattır. Sonuçlar bu çıkışa göre ayarlanır. Sonuç mahkumdur. Kabul edilmiş illetlere göre olması koşulu vardır. Pragmatizm'de ise çıkış, pozitif bilimin dahi baskısından alınmış tam özgür kılınmıştır. Fakat burda sonuç müthiş önem kazanmıştır. Nerden başlarsan başla ama vardığın yer yararlı, ve olumlu olsun. Bu ahlâk kuralı değil, bir mantık işleyiştir. Bu söz, ahlâk kurallarına uygulanmaz demeğe de gelmez. Böylece nasıl doğmalar sömürülmüşse pragmatizm de sömürülmeye elverişlidir. Sonucun neye göre yararlı ve olumlu olacağı üzerinde bir ölçüye varmak,

sağduyunun çeperlerini aşmak ve aşmamak sorunları önümüze çıkar.

Pragmatizm'le pragma oyunlarını iyice ayırmak gerekir. Aslında Determinizm'in insan ihtiyaçlarını karşılıyamaması üzerine düşünülen ve insanoğlu çıkarına kurulan bu düzen her benzeri gibi o yana bu yana çekilecektir.

Cemal Süreya'nın kendinde köklü olarak yerleşen bu atmosferde pragmatizm'i, pragma oyunlarını ve şiirin ilkelerini bağdaştırma, ayıklama ve birleştirme cabasına gitmediğini ve daha temelde sentezini kuramadığını söyleyeceğim. Bunu halletmediği veya halledemediği için de birkaç güzel mısra'ı oturtuktan sonra, şiiri elinden kaydırma, ipin ucunu kaçırma telâşu içinde ince eleyip sık dokumadan yabancı, dolayısıyla zararlı unsuru kabulleniyor.

Bazı güzellikleri, kendinin olmadıkları halde, şiirine aldığını bir zaaf olarak kabul etsek bile asil temeli sağlıklıbilseydi bu hal deve de kulak kalacaktı.

Ülkü Tamer'in de aynı dağınıklık ve sentez yoksunluğu içinde olduğunu gözlemek yanlış olmaz. Mısra yapmada çok usta olan bu ozan, aynı zamanda görüntülerini de bir hafifliğe, bir şiir yüklemine çıkarabiliyor ve has görüntüleyanı bu. Bütünü tutup havaya fırbaşını alıp giden, şiirden kopan mısra değil. Şiirin içinde, uyarlı, fakat edası kendinde olan mısralar. Bence serbest ölçünün en zor yanı bu. Bütünü tutup havaya fırlattığımız zaman bir gerdanlıkta sıralı inci taneleri gibi mısralar

kendi varlıklarını belirtmeli, kendiliğinden birbirinden ayrılmalıdır. Ayrıca o bütünde gerekli, oturmuş, birbirisiz olamamalı. İşte burada Tamer, şiirin bütünü konusunda bir değişmeyi, yenilenmeyi pek umursamaz görünüyor. Geriye ağırı çekmiyor sanırım.

Daha da belirli ihmali, eski biçimleri, yadırganan oyunlarını alması. Görüntülerinde de böyle. Yer yer kendine yakışmayanları eskilerini, yıpranmışlarını almaktan sakınca görmüyor. Yahut yeni ama güzel olmalı.

Ece Ayhan daha gerilerde. Mısranın ve şiirin yapısında hiç mi hiç kıpırdanma, yenilenme yok. İlginc yanı çevresine bakışındadır. Sözcüklerden tutun da, olaylara, görüntülere, eşyaya, insana özgü bir ad takışı var. Ama bu güzelliği, bu yepyeni malzemesini eski bir tezgâhta, eski bir tezgâhın alışkanlığında örmesi doğrulanacak iş değil.

Belki bunun baskısıyla olacak, bundan sıyrılmadığından olacak düz yazıya kaçan denemelerini görüyoruz.

Henüz işinin başında üç ozanla, yalnız şiirimizde değil, düşünümüzde ve sanatımızda çok zararlı olan sentez yoksunluğuna değindik.

Ozan mı şiiri yapar, şiir mi ozanı yapar gibi bir soruya bir hayli yaklaştık. Bir yumurta ve tavuk çıkmazına girmeden soruyu şöyle karşılayacağım:

Sanatçının rüştüne ermesi var. Bu sürede kendi şiiri diye birşey yoktur. Çağınadek ortaya konan-

Gidişen

Y olunmuş filbahriler, yolunmadan önce çiçek
Bir daha mı güz ellemek, dilim avurdum kekre
De bu aymaz ikindiler elbet yatsılıyacak
Gelmiyeceksen gelmiyeceğim de
Geleceksen bana bir temiz pusla bırak

Dişice kırıkkan kupesler, dişiceden önce balık
Yaz böyle mi geçecekti ey ermeni komşular
Kızları kimdenmiş, benden mi gebe
Kıyastıya yoğun bu aşka, ama yoğunundan önce aşk
İrfan diye biri yatıyordu cezaevinde

Bıldırıcını muştulayan yelveler, curnalcıdan önce kuş
Niye mi geleceksin, ben ne bileyim yahu
Baksana güz çullandı hâlâ suskun dırvanalar
Beni ben edeceği beklemek değil ki bu
Belki yürek dişimi sızlatan en zıkkım geviş

Hadi geliver canım, geliverden önce sen
Neylesek ikimiziz, yok bu işin niyesi
Hani yepyeni şiirler, yepyeniden önce şiir
Sana övgü yoksulluğum kime mi tasa
Bak elifi elifine geldin, şimdi benim neyim var
Emzikli çingenede bir küfe berberaynastı

Metin ELOĞLU

larla kendi cevherini evirip çevirerek yasalara, kurallara, tekniğe dökümana varması, bunları birbirine bağlıyacak temeli atması gerekir. Bir gün kendi şiiri doğar. Çocuktur. Onu sabırla, titizlikle, içtenlikle büyütecektir. Şiiri de rüştüne erince artık o ikisi bir-

birleriyle yeryüzünde herşeyden güzel bir kavgaya başlayacaklardır. Kaptan gerekirse boğulacak ama gemisini koyvermiyecektir.

Aramızda bu ortamı yakalamış, şiirinin tadı bir yana, serüveninin teması doyumsuz biri var : Turgut UYAR.

Pastırma Yazı

Dedim ya benim aşklarımın doğusu bura
Bura benim yarınımdan sakınan tel tel
Bura işte ilkyazından irkilip huylandığım
Dedim ya gün batmadan kunnamaz çakal

İşitmez solutmaz bir aşkın doğusu bu
Köpeklemiş havuzda boğum boğum kediler
Hoşundu be İstanbul hoşundu savsak günler
Çöl dünümle ikizlenen ne yavan olgu

Bu çağandan kalacak bir sünepe bildiri
Öncelenmiş yalanlarla yakapaça gidiyor
Olmaz olaydı bu yaz, demez olaydı şüir
Dedim ya aşkımızın en firavun günleri

Kaskatı bir güz için daldım yazık hayatıma
Hasan diye birim vardı uzamış perçemleri
Ben, Güzin, yaz da bitti e sonra
Anasınababasınapayveren çiçekleri

Ça Ça Ça

Hangi çağın ürünü bu sülük koçaklama
Hüseyinsiz Kerbelâ'da n'oldu hasanlamalar

İstiridyedeki inciyi de kararttılar ha
Desenize çirkeflendi şaraplar
Tarçın dibeğinde dövülen sarmısak mı
Gözönü olmaz öyle şeyler

Cezayir'de olur ama, ça ça ça

Metin ELOĞLU

Metin ELOĞLU'yla bir konuşmayı gelecek sayımızda bulacaksınız.

Sancılı Us Bizdedir

Nezihe MERİÇ

, büyük toprağın sonra. Toprak, döne çevrile denize, denizden çok dipteki kayalıklara, oradan... Bunun önemini kavrayabilmek için, çocukların, düşünmeden, yüzlerine bakarak bakmaz, gülümseyiverişlerini, hepsiz, kararmamış, bozulmamış, düşcül gülücükler içinde, kinden, hırstan, insanlara has tüm kötü duygulardan uzak. İki nokta, her zaman anlamlı boşluklar veremez düşüncemiz. Öyleyse, cümlelerimizi бүtünlemeliyiz. Doğa güzeldir. Temiz hava vardır. Kırlar, kırlarda kuşlar.. Ah! hele martı sabahları.. Sonuç şu: Adliye binaları yapılırken çok düşünmeli. Ya da, gözümüzü açalım efendiler, modern mimari denen bir şey varsa eğer, biz neredeyiz. Neredeyiz biz. Evlerimiz, sokaklarımız var. Çöp tenekelelerimizde kokmuş balık kafaları, tencerelerimizde, «Size bilmemne usulü, kremalı balık pişirdim. Canım canım, hadi hadi cicim cicim.» — Of be! ne sıkıntı veriyor yaşamak. Neden versin. Vermiyor işte. İyi iyi hadi Tanrı adına. — Ya kedilerimizin uyuz oluşuna ne bu-

yurulur? Lağımın kokusuna gelince, «.. çekmeyen bacaların isinde kararmış yeşiller..» falan gibi laflara karnımız tok. Böyle avunamayız. Biz insanız. Bizi, mutlu kıl ey ulu Tanrı. Oh! İşimiz Tanrıya kaldıysa! Püh! Tövbe deyin âsi kullar. Yarın mahşer. ÜNLEM.

«SADEDE GELELİM EFENDİLER.» Sadedi dedi şu : Karanlık bir yerde, insanın kafası iyi işlemez. Karanlık, toz bezleri, bikkın faraşlarla koyulaştırılmış üstelik. Pencereler eski zaman biçimi. İnsanı, can sıkıntısından boğacak değin kirli. Kara cübbeleri geçiyor avukatların. Kollarında çantaları, gelip gelip, geçip geçip geçiyorlar. Davalılarla davacılar, sıkıntıdan, iç sıkıntısından sararıp mum oluyorlar. Muhammedin, İsanın, daha daha Musanın, Yahya peygamberin, daha daha birilerinin, geniş, yaygın, mutlulukdan dem vuran gölgelerine sığınmış sıkılıyorlar. Bir kıyamet günü yaşanıyor. Sıkılmış dişler arasından fırlayamayan ilenışler, küfürler, sinirlerin en yüksek geriliminde, kaybetmeyi düşünmenin çok-

türüşü ile, kazanmayı düşünürken duyulan süphenin, düğüm düğüm edişi, duyulacak duyguyu bilinmez durumlara sokuyor. Şaşırıp şaşırıp, sıkılıp sıkılıp oturuyor insanlar. BÖYLECE BİR «MAHKEME BİNASI» NDA BULUNUYORUZ.

Sözümüzü sürdürelim. Satır başındayız. Kalabalığın içinden, birden seçilemeyen, bir süre duyulduktan sonra, ilgiyi çekmeye başlayan, dinlenen, bilincine varılınca şaşırılan şeylerden biri duyulmaya başladı. Bir sestü bu. Hayır. Bir suyun akar-ken çıkardığı şırıltı mı? Hayır hayır. — Şırıltı güzel değil zati. — Birden gökyüzünden kuşlar mı geçti? Yok canım! Ee? Peki ne? Şey. Nasıl şey? Şey işte, yani demek istiyorum ki, bu, bir orman. Efendim? Yanlıyorsunuz bayım. Ben sizden önce bulmuştum ama, söylemeye utanıyordum. Bu tam ormanın tersi bence. Bu bir PORTAKAL GÜNEŞİ'dir. Neeee? Yuuuu! Efendiler, siz hiç ömrünüzde portakal güneşi gördünüz mü? Rica ederim bayım, onu herkes göremez. Niyeymiş? Öyle işte. Siz onlara bakmayın sayın bay, AAAGGGGGHHHHMEEİİİE - EETT! sizi anlıyorum. Portakal güneşinize karşı, ormanımı koyuyorum. Ne dersiniz? Ayrıntılar üzerinde konuşabiliriz. Buyurun efendiler, benden de bu : Kaloriferlerin isine karşı, çöp tenekelerine ve işlemeyen kafa-

lara karşı çın çın, çingır çingır mavi boncuk parlaklığında, bal kabaklarını sulaya sulaya soluğu kesilmiş, yeşeren fidanlarda yitmeme gücü, yeşerecek fidanlarda umut, buyurun buyurun.. Eee! Geç şurdan. Hangi partidensin sen be? Estafurullah, bu felsefedir. Hahaha, hihhi, hohoho, felsefe diyor adam be. Hiç mi felsefe görmedik. Biz bile anladık, bu portakalın güneşi, o dediğin yaldızlı lâflardan değil. Bayağı konuşuyor adam be. — Sözlük çeviriyor. — Ya, anladınız mı? Anlamazsınız. Dinlediniz mi? Dinlemesiniz. İşin kötüsü bu işte. Bizim yaptığımız, şu karşıda duran, dava edilen gelini tanımlamak. — Amma şiştiler yahu. —

O, sanki bir mahkeme koridorunda değil de, ormanda, portakal güneşinin, yapraklar arasından süzülüşünü seyrediyormuş gibi, kayıtsız dikiliyor. Tek başına. Hafifce gülümsüyor. — Hayır gülümsemiyor. — Ya da dudaklarının arasına bir küçük ışık saklanmış diyelim. Ağzının biçiminden hangisi olduğu açıkça anlaşılamiyor. — Bu gelin ressam. Tuvalini kaldırıp kaynanasının kafasına indirmiş. — Gözlerinde gülen, düşünen, resim yapan bakışlar yanyana yaşıyor. Bu edebiyatçıca bir sözdür. Bu ressam gelin, orman karanlığındaki giysilerine karşı, tam da işte o güneş renginde bir kocaman çanta tutuyor. Bütün toz bez-

leri, yorgun faraşlar, eskimiş 'Mübaşir' sesleri, işte bu yüzden ona saygı duyuyorlar. Hayır efendim, aslında, o, bir davalının durması gereken en uygun biçimde, koridorun en uygun yerinde, olayın altın kesiminde duruyor. Bakışları ve elini cebine sokmayışıyla, giysilerinin iyi ütülenmiş, sıkı fırçalanmış oluşuyla etkiliyor onları. Yüzeyde kalmayalım. İŞİN İÇ YÜZÜ HİÇ BİR ZAMAN KE-SİN OLARAK ANLAŞILAMAZ.

MEEEMMMMMHHHHEİİİ - EEEETTTT! Aşağıda müfredatı yazılı 1919 kuruş masarifi muhakemenin davalıya aidiyetine kaabili temyiz olmak üzere..... usulen tefhim kılındı.

HÜSSSSEYYYİİİİ! «Sade-de gelelim efendim.» Evet. Neler geldi bu gelinin başına. — Gelin gelin, oy. — Karakollarda, polisler, komiserler nasıl lânetlediler onu. Tanrım! Uyanın. Dünya nereye gidiyor! Vay vay vay.. Bir gelin kaynanasını dövsün! Dövmüş. Yakalayın, zabıt tutun, ifade alın. Dişlerini geçirmiş kadına. Neeee? Evvvvet! Dişlerini geçirmiş, etlerini koparıp koparıp köpeklere atmış. Vay anam! Peki kaynana n'olmuş? Hiiiç. Eeeee? Etlerini toplayıp toplayıp yapıştırmış akrabaları. Saçlarını yolmuş gelin fıkaranın. Boya fırçalarını kırıp kırıp yutturmuş. Vay Lânet karı be. Yuh olsun be. Fırçalar da pahalı. Bizim oğlanın da hevesi var resim yap-

maya. Geçenlerde çıktık aradık çarşıda. Ateş pahası. Fırçalar daha hazmoldiysa, çıkarttırsak be yahu. Belki oğlanın işine yarardı. Yok. Onlar çok işe yarayacak mahkemede. Rontgen aldirmişlar. Nah işte burada rapor. Gidecek içeri. Görsün gününü. OH OH OH CANIMIZA DEĞSİN.

Polisler büyük gayret göstereceklerdi doğrusu. Kavilleri öyleydi ama, olmadı. Gelini almak için eve gidince, — Suç üstü mahkemesidir bu, unutulmasın. — kapıyı gelin açtı onlara. Solgun yüzlü, eli ayağı pır pır titreyen ,incecikten bir söğü dalı. Bir güzel yeşil, bir güzel yeşil. Misk gibi limon kolonyası kokarak, onları dinledi. «Öyle mi, peki. Bir dakikanızı rica edeceğim. Hemen giyinirim. Buyurun oturun. Soğukta beklemeyin rica ederim.» dedi. Polisin yaşlısı, oracıkta, tatlı yemekten kesildi. Genci, gözlerinin içine değin kızardı. Öyle çocuk suratlı bir tatlı kızdı ki bu gelin, bıyıklarının bıçıklılığından rahatsız oldu. Benli Zehranın memelerini, bir de, onun koltuk atlarında kalan kendi homurtulu soluklarını düşünüp, yerlerin dibine geçti. «KISA KESİN EFENDİM, KISA KESİN. DAHATİMİZ DAR. BAKIN VAHA BEKLEYEN BİR ÇOK TANIK VAR.» İyi iyi. Peki. — Bu hesaba göre biz de tanık olmuş oluyoruz. — Dava şu : Bir gelin kaynanasının kafasına — gelin

sofrayı toplama
 O çorba çok sıcak, dur
 Dur gitme o kaşığı bana ver
 Bu çorbayı birlikte içelim gel
 Gel gitme
 Seni tanıyacak gibiyim.
 Bu türkü bizim türkümüz
 Bu göz göz olmuş yürek benim yüreğim
 Gitme
 Bu türküyü birlikte söyleyelim
 Dur gitme nolursun
 Seni tanıyacak gibiyim...

Semih SERGEN

ressamış. Hem de ünlü bir
 ressam. — kaldırıp tuvalini ge-
 çirmiş. Suç üstü yapılmış. Kay-
 nananın hayırlı akrabaları sağ-
 olsun. Şimdi dava, böylece suç
 üstünde. Buyrun buyrun, işte
 davacılar : AH AH AH! Melek
 gibidir vallahi Saliha ablam a-
 yol. Gelinin bir kıcını yıkama-
 dığı kalır. Ya ya, öyle vallahi.
 Bilmez miyim şekerim. Burhan
 da eşeğin biri oldu kaldı, karı-
 nın elinde zati. Vay gözü kör
 olasıca vay. Sen kaldır resim
 şeyini, indir kadının kafasına.
 Şirrrrrret, bir de avaz avaz ağ-
 lamaz mı. O da Burhana göste-
 riş olacak herhal. Numara. Kı-
 zım zati kabahat Saliha ablam-
 da. Otur köşeye, getirsin kaltak
 kahveni eline. Ressamış. Ev-
 li kadının ressamlık nesine. Av-
 rupanın bilmemesinde de ödül

kazanmış. Şaştım kaldım ana-
 cım. Yoo, Çirkindir çirkin, bak-
 ma sen, ne boya var ne boya
 onun suratında. Saliha ablam
 bir geliş geldi, Tanrı tanığım
 olsun düşüp bayılacaktım. Vay
 edepsiz vay, vay donsuz vay.
 Zati hincim vardır karıya. Bi-
 zim Nesime'nin Nimet'i vere-
 ceğim ben Burhana. İkisi de
 elimizde büyüdü. Anasının dizi-
 nin dibinden ayrılmaz. Ağzı var
 dili yok. Akşam sanata gitti.
 Elbette ya. Ay bilmiyor muy-
 dunuz? Anacım, bir yapma çi-
 çekler yapar, — Kişileri anla-
 tırken asıl konudan uzaklaşma-
 yalım. Mahkeme koridorlarında
 olduğumuz hiç akıldan çıkma-
 sın. İşin tam burasında, şu yap-
 ma çiçeklere geldiğinde, bir
 masalda şişmekte olan sabır ta-
 şı, ince keskin bir çığlıkla, çat-

ladı. — ah bir yapma çiçekler yapar, sahibisinden ayıramazsın. — Bu yapma çiçeklerin, odanın en uygunsuz yerine konmuş bir vazoda, örneğin, koltukların 'Modern Mefruşat Mağazası' düzeninde durduğu köşede, yaldızlı bir sehpanın üzerinde duran vazoda tozlanacağı, üzerine kara sineklerin, küçük küçük, kara kara pisleyeceği, zaten başka bir işe de yaramayacağı, unutulmamalı. Şu kara sineklerin, insanlara yaptığı büyük yardım! — Nerde kızım. Bir de baktık Burhan, hiçbirimize danışmadan, deli divane aşık. Büyü yapmışlardır inan olsun. ÖYLE Mİ? Öyle öyle şekerim. Ben hakçasını söylerim. Bugün buradaysak, yarın ahretteyiz. — Nereden belli canım. — Sakızlar gibiydi heryanı. Nimet onun eline su dökemez. O mutbağı neyi, çiçek bahçesi gibiydi. Saliha ablam gelince boşladı... Ne bilmiş karıdır bu Sabahat da. Kimin arabasına binerse onun atını över. Ne çıkarı var kimbilir. Pis pasanaklı. Birgün tahta fırçaladığını, bir gün kilim kebe silktiğini gören olmamıştır. Neyse, 'Seni' dedim. Tuttum Saliha ablamın elinden, ver elini karakol. Oradan da adli tıba. Aldım raporu da. Ohhhhh! Bak ben şimdi onu nasıl sürüm sürüm süründüreceğim. Ne bayram bilir, ne seyran. Kaç yıllık gelinimiz, daha bir bayram gelip elimi öpmemiştir. Burnu bü-

yük hasbam. Evime de, bir, ya iki gelmiştir. O da ayak üstü. Burhana bulurum ben kızım asıl kabahati. Madem ki karımın, onların hatırı benim hatırım, düş önüme desin de, bak nasıl eşşekler gibi gelir. Ne dedin Tanrı adına? hadi hadi veriyorlar yularları karıların eline..

Bir sefer daha azarlanmadan kısa kesmeye çalışalım. Sonunda, savcı, davalıya baktı : «EVET BUYURUN.» dedi. Davalı esmer bir adamdı. İnsanın saygı duyduğu bir görünüşü vardı. Çok yakışıklı adamdı. Savcının da onu beğendiği, saygıdeğer bulduğu, gözlerinden bal gibi anlaşıldı. Davalı konuştu : «Efendim» dedi, «ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Bir karışıklık oldu sanıyorum. Kaynanamı kapının önüne attığım doğru. Yalnız, ben kaynanamı değil de, yıllarca Etyemezde oturan, dul bayan Falihanın alışkanlıklarını kapı dışarı etmek istemiştim.» Savcının ne düşündüğü belli olmadı. Hiç sesini çıkarmadı. Davalı sözünü sürdürdü : Bu dul bayan Falihanın, zeytinyağının ucuzu, tramvayın ikincisi, solmuş giyilmez durumlarla gelmiş pazen entarilerin yaması, evin yirmibeş mumluk ampullerle aydınlanması için elinden geleni ardına koymayıcısı demek olduğunu açıkladı. Savcı, «EVET EVET GEÇELİM» dedi. Davalının çok açık seçik konuşmadığı doğru,

ama, böyle şeyler anlatılmaz duyulur. Evet. Dul bayan Faliha ne yapıp yapıp, — Damat durmadan söylensin, kızsın, kızı hırsından parça parça olsun.. — torunlarına, «Sabah-ı şerifleriniz hayırlar olsun bey babacığım.» demeyi öğretebiliyordu. Savcı burada gülümsedi. Sonra tanıklar gelsin dedi. Bu tanıklardan biri, Adanalı, kara gözlü, ince alaylı bir kızdı. Savcı, «NE BİLİYORSANIZ ANLATIN.» dedi. O da anlattı. O da, «Efendim,» diye başladı. «biz aynı apartmanın bir katında oturuyoruz. Hepimiz öğrenciyiz. Davalı arkadaşımız çok neşelidir. Söz konusu olan arkadaşımız Aliyi de çok FAATT-TTİMMMMMMMAAAAAAGGG ! sever. Ona hep, nişanlı olmasaydım sana varırdım, diye takılır. Ali arkadaşımız çok dağınık, çok pasaklı bir arkadaşdır. Neriman da tersine, çok düzenli, çok temiz. Arasına sevabına, gider Alinin odasını toplar. O da ona, çukulata getirir...

Savcı gene, «EVET EVET» dedi. Savcı da hep, evet evet diyor. Ama çok akıllı adam. Bakışlarından belli oluyor. Ama işin iç yüzünü nasıl anlar şaşılacak iş. Biz gene de kısa kesmeliyiz. Günlerden bir gün, Neriman, söylene söylene, Alinin odasını toplarken, Ali de, dolaplar boşaltıldığı sırada, yağını olsun toplayacağına, yağını uzatmış eski resimlere

bakarken, eski resimlere bakıp bakıp, matrak şeyler anlatarak Neriman'ı güldürürken, Neriman'ın sözlüsü Osmanın ablası çıkagelmiş. Rasgele değil. Davalavereler dönmüş. — Orası bize gerek değil. — Neriman'ın sözlüsü Osmanın ablası, «NAMUS NAMUS» diye bağırarak, kapıları yumruklayarak gelmiş. Neriman da, — Aferin Neriman. Yaşa. — «Tanrı adınızı batırın» demiş, çıkarmış yüzüğü, sözlüsünün, Mardinli ablasının kafasına atmış. Sözlüsünün Mardinli ablasının yanağı çizilmiş. Dereler gibi kan boşanmış. Elbet raporları var. Davacılar, davacı!

Savcı ressam geline baktı. «EVET, SİZ BUYURUN.» dedi. Gelin hazırlıklıymış. Dakkada eskicileri toplayıp geldi. Bir şamata koptu orada, evlere şenlik. Satıcılar kaynanayı tanıdılar. Girişiverdiler pazarlığa :

...Otuzyedibuçukhadiyirmibeşdahavereyim.Kırkliraedermivalidehadibuçukyapalımşunu.HAKKI MIYEME.Hadibendekırkolsu nyapmavalideikimizedehakgeçm esin.İNSAF.Bukadarmerdivençik ardınbanaçağırmasaydınmadem. Kollarıfalangitmişbununbitpazar inagötürbakverirlermibenimverdiğimi.Hadialalalşukırkıdaver.Hel alet.HELALİNDEN.OLMAZ.Olurolmazolu rolmazolurolmaz...

Savcı mosmor oldu. Az daha

bağıracaktı. «YETER EFEN-
DİM.» dedi. Ama, gelin hızını
alamadı : «Kaç sefer rica et-
tim,» dedi, «eskicileri dadan-
dırmayın, yirmibeş kuruş için
pazarlık etmeyin. Eskicilerle iç-
li dışlı olmayın. Sattığınız giy-
silerin yerine ayağınıza pan-
tüflü terlik alacağınızı onlara
anlatmayın, hiç olmazsa, ben
çalışırken yapmayın.» Tanıklar
hızla geçtiler savcının önünden.
En son tanığı da alalım da çı-
kalım buradan artık. En son
Tanık da, şunları şunları söy-
ledi : — O da, efendim, deyip
başladı — «Arkadaşım altı yıl-
dır evlidir. Çocuğı olmadı. Bu
yıl çocuğı olacağını anlayın-
ca — Bu tanık mor bir ipek ör-
tüyü en son moda dolamıştı
başına. Akıllı bir kadındı. —
sevincinden delilere döndü. Ço-
cuk arabası aldı, bebe takımı
aldı, mama takımı aldı, çingir-
rak aldı, karyolalar aldı, batta-
niyeler aldı...» «EVET EVET»
dedi yorgun savcı. Tanık, du-
daklarının kenarını, baş ve or-
ta parmağıyla silerek, sözünü
sürdü : «Bunları almak iç-
in, Amerikalılarla iş yapan bir
komisyoncu ahbablarıyla sık sık
buluşuyorlardı. Yoksa asla ran-
dövu evine gitmiyordu arkada-
şım efendim. Arkadaşım zaten
— Burada kızardı tanık. — aşk
evlenmesi yaptı efendim. Çok
kötü bir karışıklık olmuş. O a-
partmanda, tam da karşı dai-
rede bir randövu evi olduğunu
arkadaşım ne bilsin.»

Savcı, dilekçelere, raporlara
baktı. ÇOCUĞUN KOCASINDAN
OLUP OLMADIĞI, DOĞUMDAN
SONRA YAPILACAK KAN... v.s.
v.s. Savcının alnı kırıştı. İç ge-
çirerek sordu : «KOCASI NE
DİYOR?» Rengi sapsarı olan
gelin, «Yedek subaylığını yapı-
yor.» dedi. Uzaklarda bir ilin
adını söyliyerek düştü bayıldı.
Sesler uğuldadı kulaklarında :
Utancından kaltak. Yutturacak-
tı soyumuza kimbilir kimden
peydahladığı piçi.

Sürgit demez ya, sonunda,
davalar bitti, hemen sürünce-
meye girdi. Söztümüz şu : Bütün
umudumuz savcı da. Sonuç iyi,
ya da kötü olabilir. Önemli de-
ğil. Ama, savcı anlasın. Savcı-
nın usu kurtaracak dünyayı ö-
küzün boynuzundan.

dost dergisini
seviyorsanız

**ABONE
OLUNUZ
ABONE
BULUNUZ**

Denizin soluğu, kül rengi sultan, kırsacağı sen aşılmağa doymazlıklarını! Anlıyoruz, yani ben, sana, derin ve karanlık sualtı mağaralarında, sana tanrıları unutturan uzay sarhoşluğunu.

Anlıyoruz, o kıyılarından başlayıp, başlayıp da taa enginlere, başka ve camgöbeği enginlere vuran korkuyu, yanılmayı, o ikili aşkı

İlk zamanlar, yüreğinde ve usunda o biricik EFENDİ'nin, o tecimeri Yahudi'nin, tutku çiçeklerinde tanı tanımazların, o sonsuz gümüş parıltıları ilk zamanlar

sonra, tırnakları uzamış, mürekkep lekeli, kötü çocuk masallarının üçüncü şehzadesi, boncuk gözlü, en küçük sevdalı prensesi, deniz kızı

ve o, orada, az uzakta, yani sen, mezarlıkların, ağulu, safran ve mavi mezarlık çiçeklerinin birleştiği ezgide akşam vakti ayakta durursun

ve içinde, usunda, ölüm mavisi, Akdeniz Güneşlerinin kumlu tadı, yani senin, deliliğın!

TÜSTAV

7

Ey delilik!

sen mutlu yüreği güneşlenen sofu yılanın, sen kanlı gömleği yorgun soytarıların

Ey delilik!

karanlık belirtisi insan usunun, çirkef ve lâğım sularının kekre tadı, sen en eski tanrı... İçimizde senin şeytanın, o biricik usumuz, büyük efendimiz!

Hep sen!

ve her zaman, yanı gecede, ilkyaz gibi, yanibaşımızda kırmızı görüntün; hacana gülüşü, oğlan kalçalı; hep o gittikçe güzelleşerek.

Özdemir İNCE

PABLO CASALS'la Konuşmalar

Çeviren : Alaeddin BİLGİ

Albert Einstein : Pablo Casals'ın büyük bir sanatçı olduğunu bir de benim ağımdan duymak gerçekten gereksiz, çünkü yetkililer bu konuda hep aynı fikirdeler. Asıl benim onda hayran olduğum, hem yurttaşlarını ezenlere, hem de Kötülükle uyuşmaya daima hazır fırsatçılara karşı takındığı keskin tavidir. (*) İnsanlığa, kötülüğü yapanlardan çok, bunu yapanlara göz yuman ya da cesaret veren kişilerden zarar geldiğini çok iyi biliyor.

Doğru hatırlıyorsam Maestro, 1876 da doğdunuz.

— Evet 1876 yılının 29 Aralığında Barcelona'nın yetmiş kilometre kadar batısındaki küçük bir Katalan şehri olan Vendrell'de doğdum. Pek severim bu doğduğum yeri.

Ana - bacanızın etkisinden konuşsak mı?

— Oldukça önemliydi. Babam Vendrell'in kilise orgcusuydu. Kendi halinde iyi bir müzisyendi. Dersleri ve örneğiyle bende müzik sevgisini o uyandırdı. Ancak gönüllülüğü bir an elden bırakmıyan gerçek ve saf bir sanatçı örneği idi.

Ya Anneniz? Hep büyük bir saygıyla söz açarsınız kendisinden.

— Ooo! Annem bulunmaz bir kadındı. Herşeyimi onun çalışmasına, anlayışına, insanlığına borçluyum. Hayatı boyunca koruyucu meleğimdir.

Müzik eğitiminiz çok mu erken başladı?

— Başlangıç diye bir şey yoktu ki. Daha ilk günlerimde musiki solumak gibi tabii bir olaydı benim için. Daha konuşmaya başlamadan önce birşeyler mırıldandığını söylerler. Sağ olsun babam, konuşmaya başladığım günlerde sesleri bir araya getirmeyi öğretmiş.

Çalgılara gelince.

— O günlerde gördüğüm her yeni çalgıya büyük ilgi duyardım. İlk piyano çalmayı öğrendim. Sekizimde Vendrell'deki bir konsere solo kemancı olarak katıldım.

Keman çalarken köy çocuklarının köre benzediğinizi söylüyerek kızdırmaları üzerine kemancı bıraktığınız doğru mu?

— Şimdi bir düşün, Vendrell gibi küçük bir köyde o zamanlar çocukların gördüğü kemancılar hep dilencilerdi. Böyle olunca da her keman çalanı kör sanmaları tabii. Fakat gerçekte ilk viyolonsel sesini duyar duymaz kemancı bir yana bıraktım.

İlk resitaliniz.

— İlk konserimi Barselona'da verdim. Tiyatroya giderken duyduğum kuşkuyu hiç unutmam. Tramvayda yanımda babam vardı. Başım dönüyor korkudan tiritir titiriyordum. İnerken, «Ne yapacağım? Çalacağım bestenin başını bile hatırlamıyorum.» dedim. Babam yatıştırmak için olacak, «Korkma hepsi geçer», dedi. Çalmadan önceki sinir ve sahne korkusu hayatım boyunca bir an yakamı bırakmadı. O ilk günkü korkuyu binler-

ce defa duyduğumu bir tasavvur et.

Sanızın 1917 de New York'a gelişinizde Fritz Kreisler basına: «Yay kırılı işte geldi.» demişti.

— Evet, Kreisler iyi dostumdum. Hem Amerika'ya ilk gelişimde değildi. Ondan önce bir kaç turne yapmıştım.

Thibaud ve Cortot ile o ünlü triyoyu ne zaman kurmuşunuz?

— Pek iyi hatırlıyamıyorum ama 1914 savaşından önce birlikte çalıştığımızı biliyorum. Musiki ve dostluğa dayanan münasebetimiz uzun yıllar sürdü. Birlikte bütün Avrupa'yı dolaştık, aradan uzun yıllar geçtiği halde musikinin kurduğu o canlı samimiyeti hâlâ hatırlarım. Zavallı Jacques Thibaut, uçak kazasında öleceği kimin aklına gelirdi.

Dostlarınız arasında Bergson da vardı. Çalarken sezginin oynadığı rolle ilgilenmiştir herhalde.

— Elbette, çoğu zaman bundan bahsederdik. Bach ya da Beethoven'inki gibi büyük musiki çalarken ne duyduğumu sormuştu bir defasında. İyi bir performanstan sonra içimde sanki altından bir ağırlık taşıyormuşum gibi bir duygu duyduğumu söylemişim. Çok ilgilendi, her rastlayışımızda bundan söz açardı. Bir gün, «söylediğin bu ağırlık, iyi bir iş yaptığımız zaman duyduğumuz duyguya eşit mi, ya da benzer mi?» diye sordu. O duyguyu da biliyordum ama bu bambaşkaydı. Onda kendi dışımda bir şey duyuyordum. Artistik yaratmadan gelense ta içimdeydi. İki duyum arasında

başka bir fark daha vardı : iyi bir iş, böbürlenmeye kapılmamak için bende hemen unutmaya isteğini uyandırırdı, oysa başarılı bir performans bana eklenen bir şey gibiydi.

Bir yerde okumuştum. Amerikaya ilk gidişinizde bazı menecerler başınızın dazlak olduğunu görünce pek şaşırılmışlar. O sıralarda tanınmış virtüozlar uzun saçlı perukalar takarlarmış.

— Öyle oldu, hatta menecerlerden biri peruka takarsam ücretimi epey arttıracığını söylemişti.

San Fransisko'da geçirdiğiniz kaza neydi?

— İlk turnede ydi. Tamalpais dağına tırmanmak istedik. İnerken tepeden büyük bir kaya parçası yuvarlandı. Bana doğru geliyordu. Arkadaşların bağırması üzerine yolundan kaçtım. Yalnız sağ elim ezildi. Dikkat etmesem ölebilirdim de. Elimi öyle görünce ne dedim biliyor musunuz? «Allaha şükür artık çello çalmıyacağım.» Görüyorsunuz ya insan bütün varlığıyla bir çalgıya bağlanınca onun adeta tutsağı oluyor. Bunda bir de çalmadan önceki sahne korkusunu katın. Artık sadece besteledim, bir de orkestra şefliği yaparım diye düşündüm. Arkadaşlarım turneye devam ettiler, ben elim iyileşsin diye dört ay San Fransisko'da kaldım. Hâlâ yara yeri bellidir. Şehirden ayrılmadan önce bir konser verdim ve bileğimle parmaklarımın hiç zarar görmediğini farkettim.

Tekrar çalabildiğinize sevindiniz mi?

— Elbette, hem de çok...

Paderewski'ye ilk ne zaman rastladınız, hatırlıyor musunuz?

— İlk temasım pek şaşırtıcıdır. Paris'de Mrs. Ram'ın misafiriymen beni üstadın resitaline götürdü. İlk sırada oturuyorduk, konserden sonra beni sanatçının odasına tanıştırmaya götürdü. Önce konuşmalar, sonra büyük piyanist parmağıyla beni göstererek, «Bu delikanlıyı tanıyorum, bu gece onun için çaldım.» dedi, ve o insanın içine işliyen bakışlarını gözlerime dikerek, «Bu genç adam seçkinlerden birisi,» diye ilâve etti.

Hiç sizi dinlemiş miydi?

— Hayır.

Birisi mi bahsetti acaba?

— Zannetmiyorum.

Şaşılacak şey. Peki ilk defa sizi ne vakit dinledi?

— Bir kaç yıl sonra Montreux'de. Aralıkta dokuz on yaşlarında kadar sevimli bir çocuk getirdiler. Bu Yehudi Menuhin'di. Paderewski'nin övgüsüne gelince, çok dokunmuştu bana. Konserden sonra bana doğru geldi elini uzatarak tek bir kelime söyledi : «Maestro». Pek şaşırdım, o sıralarda sanatının tepesindedeydi. Gene de böbürlenmedim. Övgüsünün yalnız uğraşıma ve çalışmalarına yöneltildiğini düşündüm.

Orta ve Güney Amerika'daki turneleriniz?

— Bir çok defalar Meksika'ya Küba'ya, Güney Amerika'ya, Arjantin'e ve Brezilya'ya gittim. Meksikadaki ilk konserim, diktatör Porfirio Diaz'ın düşmesinden sonraki karışık günlere rastlar. Bir

gün arkadaşlarıma asilerin kamp kurduğu Sierra de los Leonos'a götürmelerini söyledim. İstemiyeler istemiyeler peki dediler. Ormana yaklaştığımız zaman Zapatacılarının çadırları etrafında oturduklarını gördüm. Dönerken, Zapata Ordusundan pala bıyıklı bir atluya rastladık, bize şöyle şüpheli şüpheli baktı. Ortalık karışık olduğu halde Meksikalı dinleyiciler beni çok sıcak karşıladılar. Arabamı otelle konser salonu arasında hep iterek götürüp getiriyorlardı.

Orada Anna Pavlo'ya şerefine yapılan bir törene hiç beklenmedik şekilde katılmışsınız.

— Evet öyle olmuştur. Federal City'de Rus Baletinin Pavlova yararına bir konser tertiplediğini gazetelerde okumuştum. Tabii programda «Kuğunun Ölümü» de vardı. Aklıma hemen, balarına olan sevgi ve saygımı özel bir şekilde belirtmek geldi. Orkestra şefini gördüm ve «Pavlo'ya benim burada bulunduğumu bile bilmiyor, kendisine bir sürpriz yapacağım» dedim. Kuğunun Ölümüne gelince orkestranın çelisti duracak, ve sahnenin yanına yerleştirilmiş piyanonun yanında parçayı ben çalacaktım. Büyük bilerin dansederken olağan üstü birşeyler olduğunu hissetmiş olmalı ki belli etmeden hep sahnenin yanlarına bakıyordu. ve bitirir bitirmez sesin geldiği tarafa doğru koştur boynuma sarıldı. Bir yandan da Diaghilev kucaklıyordu. Elim yüzüm makyajından bulaşan boya ile boyanmış, beni zorla elimden tuttu sahneye çıkarırdı. Şartlar değişir değişmez ilk

gideceğim memleket Meksika olacak. Demokrat İspanyaya karşı öylesine bir bağlılık gösterdi ki...

Alman dinleyiciler hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Almanya'da hemen, musikin halkın hayatında önemli bir yer tuttuğunu farkedersiniz. Bach ve Beethoven'ın memleketinde yüzlerce konser verdim, halkın musikiye olan bağlılığı ilk anda hemen kendini belli ediverir. Sanatçı böyle bir atmosfer, dinleyici ile direkt ve samimi bir bağ kurmak için çok gayret sarfeder. Almanya'da bu atmosfer kendiliğinden hazır.

Bach tefsirinize Alman dinleyicisi nasıl tepki gösteriyordu?

— Tenkitçi ve dinleyicilerden çoğu Bach'ın tefsiri üzerine olan fikirlerimi kabulle kalmıyor buna büyük bir bağlılık da gösteriyorlardı. **Saflik - katkısızlık** budaldalığına saplanan bazı gelenekçilerin çatmaları eksik olmuyordu ama bu azınlık hızla yok oluyor ve olmalı da. Bach'ın o sözde «objektif, çalışması eserlerin canlılığını tamamen kaybeder. Almanya'da bana çok dokunan bir olay geçmişti. Berlin Filarmonisi ile Schumann'ın viyolonsel konçertosunu çalmış bitirmiştik. Konserden sonra iki kişi yanıma geldi, biri kördü. Gözleri görmiyen ihtiyarın elinden tutan dedi ki: «Tanıyor musunuz? Bu Profesör Wirth.» (Joachim Quartet'inin violacısı.) Joachim'in ölümü muhakkak ki dostuna kimbilir ne kadar üzmüştü. Profesör Wirth elleriyle kollarımı, ellerimi, göğsümü yokladı ve boynuma sarılarak,

kulağıma fısıldadı, Joachim ölmedi.)

O anda ne duyduğunuzu tahmin ediyorum.

— Bunu kitabınıza yazmasanız çok iyi olur.

(Niye yazmıyayım? Bu çeşitten takdirler mutlaka kaydedilmelidir.) (Bitmedi).

(*) Pablo Casals, İspanya'da Faşist Franko rejiminin kurulmasıyla Fransada, Pirene eteklerindeki Prade kasabasına yerleşti. Franko idaresini tanyan memleketlerde konser vermiyordu. İkinci Dünya Savaşından son-

ra Franko Diktatörlüğünün mütteliklerce yıkılacağı umuduyla İngiltereye gitti. Umutları boşa çıkınca konserlerini iptal etti, Oxford ve Cembridge Üniversitelerinin şeref üyeliğini almadı. İspanya halkı özgürlüğüne kavuşana kadar hiç bir daveti kabul etmeyeceğini söyleyerek tekrar Prade'a çekildi. Bu durumda ileri gelen dünya müzisyenleri her yıl Prade'da toplandılar ve böylece meşhur Prade Festivalleri 1950 de başladı. 1957 yılında Üniversite Rektörünün daveti üzerine çok sevdiği annesinin memleketi Puerto Rico'ya gitti. Her yıl San Juan'da gene ünlü müzisyenlerin katılımıyla Casals Festivalleri yapılmaktadır.

1 TALİHLİYE 6 DAİRELİ APARTMANIN TAMAMI	30 ARALIKTA cem'an
1 TALİHLİYE 3 DAİRELİ APARTMANIN TAMAMI	3 MİLYON
26 TALİHLİYE 26 APARTMAN DAİRESİ	
ayrıca 1.600.000 LİRALIK PARA İKRAMİYELERİ	

her 200 liraya 1 kur'u numarası

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

FAAL d - 673

Hiyerolifle Üç Yazıt

— İhan Berk'in «Hiyerolifle üç yazıt» adlı şiiri için yorum. —

Orhan DURU

Karanlık iniyordu akşamüstleri yavaşça, kimseye duyurmadan, sessizce, kentin üzerine. Pis Kent. Bir bulut alçalmış ve durmuştu orta yerde. Her yer kömür isı, sigara isı kokuyordu. Postanenin yanından geçerken lağım kokuyordu, İğrenç. Artık elimiz; ayağımız kesilmişti. Ne yapacağımızı bilmiyorduk. Genelevlere gidemiyorduk. Kadınları sevemiyorduk. Akşam üstleri buğuluydu.

Baskının gerçek ülkesiydi bu kent. Ağırıklar iki misli ağır. İkinci baskılarını makinaya veriyordu gazeteler, öğleden sonra saat ikide. İkinci üzeri baskı çıkıyordu ortaya. Ve polisler geceleri basıyordu kumarelerini hep.

Dedik ki, kaçalım bu kent'ten. Bu sessiz ülkeden. Gidelim Afrikalara Amerikalara, Kutuplara, artı ve eksi kutuplara. Kent'lerin daha kurulmadığı ilkel yerlere.

Dedik ki, gidelim tiyatro'ya bu gece. Ama bilet yok. Almak gerek biletleri bir hafta önceden oturabilmek için bir koltuğa.

İşte, bunalım duvarları. Ağlama duvarları. Elimiz ayağımız kesik. Kafamız tutuk. Birşeyler yapmak istiyorduk ama hiçbirşey yapamıyorduk düşdeymişiz gibi baskının sessiz ülkesinde.

Bir özel olarak Kartaca'ya gitmek var, bir de gene.. Kartaca'ya da Van'a. Ama zoruma gidiyor bütün bunlar. Bu filler, bu beyaz eşekler bu nalsız atlar. Atlar, eşekler, nallar, beyazlar. Van dersen garip bir ülkedir orası. Gölünde sodayla yıkanır balıklar. Oturur konyakla soda içer beyler, hanımlar.

Biz gökyüzünü ve denizi nasıl severdik, bilirsiniz. Okuldan kaçmayı, sevişenleri gözlemeyi, nasıl severdik. Kalkıp sevgimizi iletirdik Kartaca'nın bütün memur kızlarına.

**

Uygarlık, tecim gerisinde ve kayser gerisinde ve tavuğun gerisinde ve derisinde. Uygarlık bir elmadır ve iyice yıkayıp kabuğuyla yenir vitamini kaçmasın diye. Oysa biz uygarlığı ve muygarlığı yutardık güllaç gibi, nerden bileceksin.

Her yer lağım kokuyordu. Üç kat ev yapılıyordu, dördüncüsü yapılmıyordu. Evleri geziyorduk. On bin, yüz bin, bin beş yüz. Evler bitmiyordu bir*türlü. Paralar oluk gibi akıyordu.

Akdeniz Artı Akdeniz

Daha da haklı çıkmak için bu akdeniz kentinde
Yel dursun gemiler gitmesin diye
Kesti sarı sakallarını yoksul oldu
Duvarlarını yıktı baalbekse bile yıktı
Mavi külâhli fenikeli hırsızlar bir de ingiliz
Kırmızı flamaları delirten meltemle
El sıkışıp ayrıldılar

Sir Alexandre burası sizin müzeniz
Sizin akdenizin sizin yunanistanın
Kırık vazoda mızrağı ikiye ayrılmış
Mızrağı kırık ya siz ona bakın
Kim bilecek sakalsız yoksulu
Bu akdeniz kentinden dönülmez kıyılara koğulmuş
Saban demirine takılıp çıkmasa ezik miğferi

İlk oğlunu tanıdı paraların üstünde
Bulunca yitik oğlunu tüm ülkesini
Mızrağına takıp gökyüzünü kuleleri
Artık nerede duracağını bilemedi
Sakalsız yoksul yüzünü gösterdi kıyılara
Tuzlu elleriyle gözlerini sildi gene ağladı

Bu sizin vazonuzda yüreği atmıyan akdeniz
Bir sigara buyurmaz mısınız mersi
Öykü biraz dokundu sanırım ama elden ne gelir
İki fenikeli hırsız mı demiştiniz bakın bu güzel
Ortadoğu ülkeleri üstüne oturup bir kitap yazmalı
Yoksul üstelik yürekli kişileri de yok ya
Çekti bir ağlayan arap heykeli buldu
Gözlerinde söndürdü sigarasını **İbrahim GÖNEN**

Bir bulut çökmüştü kent'in üzerine. İs kokuyordu her yer. Sonra büyük kargaşalıklar çıktı.

Sonra büyük kargaşalıklar çıktı.

Gene de her yer sessizdi ve herkes işine gidiyordu, yemeğe gider gibi. Büyük karışıklıklar çıktı. Teller, sicimler, telefonlar, numaralar karıştı birbirine.

Oturduk uzun uzun yukarı baktık, bir inekarabası...

(Durup tansiyonunu ölçtürdü i.b.)

Tan Ağardı
Devler Yok Oldu

İnsanın güzelliği insandan yüce
Ama onlar bunu bilmezdi

Düşünmek için yaşar susmak için düşünürlerdi
Ölmek içindi yaşamaları boşunaydı
Ölümlle kaparlardı iyi yüzlerini

Düzene koymuşlardı yavrurum
Mal mülk uğruna
Bayağlıklarını sevgilerini

Çiçekleri çiğner gülüşleri boğarlardı
Tüfeklerinin ağızdaydı yürekleri
Duymazlardı yavrurum yoksulların küfürlerini
Yarının mutlu yoksullarının

Gün görmez düşler içinde ölümsüzdüler gerçi
Ama bulasın diye bulutlar çamura
Boyuna inerlerdi yukarlara bakmadan

Geceleri ölümdü onların ölümdü
Öbür insanlar toplansın diye
Gölgelerinden yoksulluk dökülürdü

Bu duygusuz sağır düşmanları unutacağız
İşte şuracıkta bir adım kaldı
İnsanlar tatlı ağızla ak ışıklar saçacak
Bizim için açacak karanfiller
Bizim için çiçeklenecek sabır
Bizim olacak yaşayanların öpücüğü

ŞİİRLER

Şiirin Amacı

*S*ize desem güneş ormanda
Benzer yatağa yayılmış bir karına
Bana inanır yaparsınız ne istesem

*S*ize desem yağmur'lu bir günün duruluğu
Aşkın tembelliğinde çın çın öter
Bana inanır bakarsınız sevişmeyi uzatmaya

*S*ize desem yatağımın çevresinde
Yuva yapmış uğursuz bir sürü kuş
Bana inanır tasamı bölüşürsünüz

*S*ize desem bir kaynağın koynunda
Döner yeşil bir ırmağın anahtarı
Bana inanır anlarsınız ne demek bu

*A*ma size sokağımın şarkısını bi söylesem
Sonsuz bir yol gibi anlatsam size yurdumu
Umursamaz boş verir sıvışır gidersiniz

*Ü*lküsüz yürürsünüz bilmezsiniz ki
Açıklamak değiştirmek için dünyayı
Birlik umut kavga gerek insanlara

*U*numu eledim ben eleğimi astım ama
Götüreceğim sizi yüreğimin küt küt atışıyla
Sizinle söyleşmek bir hoş ediyor içimi

*K*urtulmanızı istiyorum sizin birleşmenizi
Yarını dokuyanlarla el ele vermenizi
Yosunlarla sazların sarmaşdolaş olması gibi safakta.

Çeviren : A. Kadir - A. BEZİRCİ

Hitlerin kedisi

Nevin İŞLEK

Dedemin sağ omzu üstünden bizi, içeriyi, sıcaklığı seyreden beyaz bir hayaletti kedi.

«Bizi seyrediyor» dedi, sobanın ardında vızırdayan üç kaleminden biri : küçüğü oğlanların. - Kaleminin vızırtısını kesmişti. Kaleminin uykulu vızırtısını kesebilmek için dikmişti gözlerinin çakırını kediye; kendini aldatarak. -

Babam, ta... dipteki köşeden kalktı ve sobaya doğru yürüdü elinde kocaman iki kütükle. - Dedemin, tam bir dik-açıydı büktüğü bacakları. Dikeyi çenesinin altına gelmek üzere ve yatayı yerde, sedirin şiltesinde, tam bir dik-açı. Tesbihini, dikey olanına geçiriyordu bilezik gibi. -

«Bizi seyretmiyor» dedi büyüğü, kaleminin vızırtısını kesmeden. «Sıcaklığı seyrediyor.»

Kapının tokmağı gıcırdadı, annem, elinde dedemin birlik mavi cezvesiyle - dedem, cezvedeki pişmemiş kahvesinin pişik tadını duyabiliyordu şimdiden. Denebilirdi ki, salt, kahvesinin o pişmemişliğinin keyfini sürmek için oturuyordu akşamları o köşeye. O köşeye, en çok da akşamları yarıyordu. -, mutfağın keskin soğukluğunu

boşaltıverdi üstümüze. Ardından, daha keyifli, ürpertili bir sıcaklık doluştu iliklerimize.

Soba, aç bir panter gibiydi : ağzını açtı, babamın elinden kütükleri kaptı ve dişlemeye başladı çatır-çutur. Kara borular sallandılar hep.

«Sıcaklığı seyrediyor, evet,» dedim, kanepeden. «bizi, ya da içeriyi değil.»

Annem, «Ses etmeyin.» dedi, mangalın başına çömelirken. Dedem ve biz dördümüz arasında gerili bir tedirgin köprüde gidip - geldi gözleri bunu derken. «Ajans başlayacak şimdi.»

Babam, ellerini silkeleyip döndü, yerine oturdu tekrardan. Ta... dipteki köşeye. Akşamlarının kuytu köşesine.

«Burası, Ankara radyosu» dedi radyonun içindeki adam. «Aziz dinleyiciler...»

«Susun!» dedi annem, «Başladı ajans» ve cezveyi, küllerin üstünden bir gemi gibi ağır - ağır sürdü ateşin içine.

Dedem kımıldadı.

Dedem, o hemen sağ omzu üstündeki keskin soğuktan hiç mi hiç habersiz - nasıl da habersiz? -, takkesinin pamuklu sıcaklığında kımıldadı.

«Uykum geldi» dedi uyukla-

yan vızırtı, çakırlarını, defterinin ak sayfalarının üstünden-üstünden anneme dikerek.

Annem, dumanı tüten fincanla - kalın, kocaman, kulpsuz, çiçeksiz; dedemden ayırlamaz bir parçaydı fincan. Bir bakıma, dedem demekti fincan. O fincan. Saygılı bir özenle tutuyordu annemin elleri o fincanı. Annemin, hep öyle tutmuştu elleri o fincanı. - birlikte, mangalın önünden doğruldu, dedemin önüne gitti. Dedem, bacaklarının açısını bozdu, tesbihini devşirdiği dikey dizine aktardı : kahveye hazırlandı.

«Uykum geldi,» dedi gene uykuklayan vızırtı. - En işlek, ortadaki vızırtıydı her vakitki gibi : ablamınki - «Yarın erkenden kalkıp yazarım, uykum geldi.»

«Olmaz!» der gibisine kaşlarını çatıp. «Sus!» der gibisine de radyoyu gösterdi annem ona.

Radyo, yüklüğün bitişiğinde, küçük bir bölmedeydi. İçindeki adam, iki sözünün üstüne, bıkıp-usanmadan, «Hitler» diyordu biteviye. Hitler de Hitler.

Soba, kütükleri sonuna kadar yemişti ki, sallanmıyordu artık borular. Pencerelemlanmaya başlamışlardı boruların yerine. - Kedinin, sarı ve sürmesizdi gözleri pencerede : İnsan gözü gibiydi; onları hiç kırpmaksızın gözlerimizdeki sıcağı seyrediyordu. -

«Kar gene başladı,» dedim, kanepeden.

«Kar değil, tipi,» dedi oğlanların büyüğü, vızırtısının arasından.

İkimiz de dedeme baktık.

Dedem, hiç bize bakmadı.

Dedemin, takkesinin, kahvesinin köşesinin ve torunlarının sıcağında Hitler vardı yalnız. Mandal da, sağ omuzunun tam üstündeydi aksi gibi.

Babam kalktı, iki kütük daha attı sobaya.

«Kediyi içeriye alalım,» dedim yüksek sesle. Göz-uçlarım dedemin gözlerinde; hem korkulu, hem korkusuzca.

Yalnız kütükler ses verdiler homur-homur.

«Kediyi içeriye almalyız,» dedim daha yüksek sesle.

«Bizim kedimiz var,» dedi annem, bana doğru uzanıp; usul, kızgın, yatıştırıcı sesiyle. «Sokak kedisi o.»

«Mavuna da bir vakit sokak kedisiydi,» dedim, döndüm, dipteki sedire doğru seslendim : «Öyle değil mi baba?»

Babam, belli-belirsiz başını salladı, sobadan yerine seğırtirken. Bacaklarını birbirine paralel büküp, konukmuş gibi eğreti oturuyordu yerinde. Her geceki yerinde. Her geceki gibi. Her geceki babamdı ya, gene de az olsun bir ilişkisi yoktu babamla. Dedemsiz o «babam» la. O «babam», bacak-bacak üstüne atardı otururken, kahkaha atardı ve çok da sevimli olurdu bütün bunları yaparken.

«Dışarı çok soğuk,» dedim.

«Sabaha kadar orada kalırsa ölecek.» — Bu sefer, dosdoğru dedeme bakarak söyledim bunu. —

«Sabaha kadar ölecek çok ke-di var öyleyse,» dedi oğlanların büyüğü, dedemin yerine.

Dedemin yerine, dedem ko-nuşsun istiyordum ben :

«Ölecek,» dedim, «orada ka-lırsa sabaha kadar.»

Annem : «Şışşı!» dedi, bir de fiske vurdu bacağıma.

«Çok uykum var,» dedi uyuk-layan vızırtı.

Radyo, Hitler'den başka bir-şey demedi.

Ben de : «Kediyi içeriye ala-lım,» dedim yeniden.

Dedim de, gene duymadı de-dem. — Hitler'den başka birşey duymak istemediğinden. —

«İdareyi baş-ucumda yanık bırakırsan, kendi-kendime de uyurum yukarda,» dedi vızırtı gevşek-gevşek, artık iyiden-iyi-ye uyuklayarak, ama gene de vızırdayarak.

Annem, dişlerini sıkarak, diş-lerinin arasından : «Uyumaz-sın, bilirim,» dedi.

«Korkaktır çünkü,» dedi oğ-lanların büyüğü, kaygusuz vı-zırtısıyla. — Konuşmayı bir ortalarındakiydi : ablam. Çalış-kandı ablam. Çoğun Pazar sa-bahları, kalın yapraklı, pütü-rekli, uzunca bir deftere, 5'den, ne de güzel kızlar çizirdi. Salt kızlar değil, bacası tüten kire-mit damlı evcikler, damların ardından baş - kaldırmış kaba-kaba bulutlar, dereler, dere gi-bi kıvrıntılı patikalar, derenin içinde kuzular kadar kocaman ördekler... Bütün bunları çiz-dikten sonra, aralarına, şuraya-buraya 5'ler serpiştirirdi. Son-ra da, kaleminin bir dokuşuyla, sihirbaz gibi, kabarık saçlı kız-lar oluverirlerdi bu 5'ler : kimi derenin kıyısında, kimi bir a-ğacın dibinde, kimi patikadan kiremit damlı evciğe yolla-nan... —

«Sen de korkaksın,» dedim oğlanların büyüğüne. «Korkma-san, alabilirdin kediyi içeriye.»

«Ben korkak değilim,» dedi. «Mandalın yeri pek tekin değil yalnız.»

O sırada, radyonun içindeki adam, bir takım şeyler dedi ge-ne ve babamla dedem, sedirin

TÜRKİYE

ENLAR KREDİ BANKASI

köşelerinin derinliklerinden birbirlerine bakıştılar.

Bakışlarının keşiştiği noktada Hitler vardı. Anamlı, gözlerine bakarsan da korkulu bir şeyler vardı. — Kimdi bu Hitler? Niye böyle her gece bir düziye onun adının anıldığı bir takım kalabalık sözleri, sabırsızca bekleyerek, can-kulağıyla, önemsiyerek dinliyorlardı? Eğlenceli birşey olmalıydı oysaki : ağabeylerimin küçüğü, tarağının ucunu bıyık gibi burnunun altına dayayıp, saçını çaprazlama alnına düşürdüğünde, kaşlarını çatıp, gözlerini de iyice bedleştirdikten sonra, bir elini kaldırıp «Heil Hitler!» dediğinde, herkezler katıla-katıla gülmüyorlar mıydı? —

«Korkaksın bal gibi,» dedim oğlanların büyüğüne. «Bir mandaldan çekinip, kediyi içeriye alamıyorsun.»

«Uykum var,» dedi küçüğü, can çekişir gibi.

«Bir mandaldan değil,» dedi büyüğü, kaleminin tepesinden dedeme bakarak. «Yerinden bir mandalın.»

«Çok uykum var,» dedi, artık son soluğunu verir gibi. «Çok uykum var,» dedi. Ama hayır.

Ama nasıl da dirildi.

Önce, fırlattığı kalemi, havada şöyle bir dönüp, yere saplandı bir ok gibi; sonra :

«Hitler'in kedisini yazdım!» diyebilecek kadar bir zaman bıraktı, ardından bastı avazı.

Ne avazdı o öyle! Evreni kap-

siyacak kadar yetişkin, yayıl-gan geldi bana. Kalemi, tahta döşemede hâlâ sallanıp duruyordu vın-vın. Kalemin çevresinden ta... haliya kadar, Hitler'in ve dedemin kanları püs-kürmüştü mavi-mavi. Kedi bile sığacağı unutmuş, içeriye, dosdoğru bize bakıyordu şimdi.

«Ağlama!» dedi annem yanına koşup.

«Ağlama!» dedi babam yanına koşup.

Dedem fırladı.

Dedem, sedirdeki köşesini, torunlarındaki saygısını, ajanstaki Hitler'ini, tesbihindeki düşüncesini ve sağ omzu üstündeki MANDAL'ını dedeliğinde unutup, fırladı.

«Ağlama!» dedi yanına koşup.

TÜRKİYE

EMLAK KREDİ BANKASI

— Arı peteği gibi üşüşmüş-
lerdi başına. —

İki kat eğildi dedem, kalemi
tahtadan çekti ve :

«Şimdicek düzeltirim ben o-
nu,» dedi. «Ağlama sen.»

— Arı peteği gibi üşüşmüş-
lerdi başına evet. —

Kanepeden atlayıp, mandala
seğirttim.

Mandali çevirdim.

Onu, ermiş bir konuğa ben-
zetim bilye gibi içeriye zıplar-
ken. Ama, ayakları çamurluy-
du sedirin dedemsiz şiltesinde.
Çamurları zıplar-zıplamaz gör-
düm.

Annem görmedi çamurları. —
Arı peteği gibi başına üşüşmüş-
lerdi çünkü. — Mavuna gördü
yalnız.

Gözlerim, Mavuna'yla petek-
teydi. Mavuna'nın gözleri onda,
onun gözleri mangalın en yakı-
nında.

Haber verecekti Mavuna. Bi-
liyordum. Gözlerindeki kıral-
lıktan biliyordum.

Şimdi haber verecekti.

Ve verdi şimdi : kötü, çirkef
bağirtisiyle.

Petek dağıldı.

Dedem, mürekkepli iki par-
mağıyla ensesinden tutup, ha-
vaya kaldırdı onu. Ölü bir tav-
şana çok benziyordu öyle kı-
miltısız havadayken. Sonra pen-
cereyi açtı ve bahçe kapısının
kiremitliğine savurdu onu.

Mavuna, mangalın altına gir-
di tekrardan; mutluydu gözle-
rindeki kırallık. Düşündüm :

«Neden dedem onun yerine Ma-
vuna'yı tutup savurmadı diye
pencereden?»

«Hadi!» dedi annem — rad-
yonun içindeki adam sustuğu
için, fısıltıyla konuşmuyordu
artık —, öbür ikisine. «Çabuk
bitirin ödevlerinizi.»

«Benimkisi bitti,» dedi oğlan
olanı defterini «çat!» diye ka-
patarak.

«Benimkisi çoktan bitmişti,»
dedi kız olanı defterini usulca
kapatarak.

Bu sefer, kanepeye seslendi
annem : «Hadi!» diye.

Kımıldamadım.

«İdareyi de yanık bırakaca-
ğım baş-ucunuzda,» dedi. «Yu-
kariya hadi!»

Kedi, dedemin sağ omuzunun
üstüne atladı kiremitlikten. A-
yaklarını mangalın yakınında
unutmuştu. Şiltekekiden daha
azdı çamuru. Nerdeyse kuruya-
caktı.

«Hayır,» dedim kanepeden.
«Ayaklarının izi kurumadan
çıkıncam yukarı.»

TÜRKİYE

VAKIFLAR BANKASI

Tasarruflarınızın

EN EMİN BEKÇİSİ

EN VERİMLİ KAYNAĞIDIR

Kaçkın Us

Ne denli çoğalmışım, çürümüş yaprak yalnızlığı odalarda
Bir tutsak dolana dursun bulutlu damlarında evlerin
Azalmaz oldu yokluk kimlere sordumsa seni...

Tüm betikler inançsız, Tanrılar benim için
Ya da kargah ağaçlara gece çabuk iniyor
Bunaliyorum önce, kaç kez geri dönüyorum yoksul
tapınaklara..

Mumları söndürmeye vardım
Eski şamdan gögeleri sapsarı korkuluk
Bir sabah birlikte oldum, kaç insan oldum umutsuz..

Sizi sevmek olsa, kaçmak olsa, ya olmasa duvarlar...

Halûk ŞEVKET

Yeşil Geyik

O çok ayaklı bir geyikti
elleri kutu evlere hep yeşil
o çok ayaklı bir geyikti
kapsısında ak kanatlı kumrular bekler.

.....
— Biz kumrulardan öğrendik sevmeyi —
.....

Sonra saçları baştankara bir denize girdi
sonra dizginsiz alanlara yöneldi gözleri

O çok ayaklı bir geyikti
ellerime ılıman elleri hep çocuk sekişi gelir
Şimdi bulvara bir yağmur düşmez mi
ELLERİM KENDİ SAÇLARIMA UŞÜR...

Öksel DEMİR

İLHAN TARUS'LA BİR KONUŞMA

İlhan Tarus'un dost yayınları arasında yakında bir romanı çıkıyor. Adı *Duru Göl* Kurtuluş savaşı serisinin dördüncü kitabından sonra, hem de bunun dördüncüsü henüz gün yüzüne çıkmadan, arkadaşımız sıkı bir atlama ile bugünlere, günümüze ulaşmış bulunuyor. Arada o diziye iki roman daha katıp bütünlemenin sonuna ulaşacaktır ya, besbelli bir etki altında, hemen hemen dayanılmaz bir baskı ile giriştiği bu son deney, her yön-

den bir başkalık, değişiklik gösteriyor. Bu yönleri fırsat buldukça yakın arkadaşlarına anlatır. Tam sırasıdır dedik; *Duru Göl* üstüne kendisiyle konuşmak istedik. Böylelikle okuyucuları yeni bir sanat, yeni bir roman plâformuna doğru sürmenin yadsınamaz kolaylığını da elde etmiş olacaktık.

Bundan ötürü ilk sorumuz kendiliğinden meydana gelmiş oluyordu :

— Seni *Duru Göl*'ü yazmağa

zorlayan nedenler çevresinde biraz açıklama yapar mısın?

— Elbette! Bir kere roman sanatının ne demeye geldiği, ne olup ne olmadığı üstünde anlaşıyor muyuz? Roman'ın insan'ı gerilerden alıp bugünlere, bugünlerden alıp yarınlara doğru yaşatan, belirten, çevresi içinde tutturup yürüten sanat türü anlamına geldiğini anlıyor muyuz?

— Birlikiz bu görüşte..

— Tamam! Türk insanı yaşamın potası içinde oluşuyor. Bu oluşmanın herşeyden önce bir zaman, bir de mekân sorunu olduğunda kuşkuya düşeriz. Nedir ki zaman anlamı ölçüleriyle, mekân anlamı da statüsüyle, durmadan değişiyor. Bu değişime memleketten memleket, tempodan tempoya, kafadan kafaya durmadan biçim alıyor. Roman'ın insanı hayvaniyle, evi tarlasiyle, düşünüşü duyusuyla önceden romancıda dur - otur gizine kavuşması, ancak ondan sonra kâğıt üstüne düşürülmesi gerek. İyi ama, bizim yurttaki ölçüler bir çeşit darlık, mekânlar da bir çeşit oynaklık gösterir oldu. Geri kalmış, bu yüzden yaşamının imkânlarını arttıracığı yerde hızlı hızlı yitirme yoluna sapmış, üstüne üstlük de gerici güçlerin bütün anlamıyla yükü, sıkısı altına girmiş bir diyarda, bunu biraz da gerekli, belki de zorunlu görmeli. Sonuç

şu oluyor ki, bizler, beş on yıl önceki gerçekler matematiğini ve gerçekler geometrisini buldukları statik içinde tutmak, yazmak ve yarınki kuşaklara ulaştırmak görevindeyiz. Yoksa herşeyde olduğu gibi roman'da da gecikmiş oluruz.

— Demek konuyu günümüzden alırken bu ilkeye bağlandın?

— Öyle!

— Peki, ya gündelik olayları işliyen hikâyelere, hele oyunlara ne demeli?

— Bakmayın siz onlara.. O arkadaşlar, günü gün etmek sevdasına düşmüşler. Hikâye okunduktan, oyun da oynandıktan sonra, yarın için hesapladıkları bir şey yok. İyi de ediyorlar. Rahat iştir bu. Salt bir nokta var : Sakın onların davranışlarını, zaman süresi ve mekân statüsü gözönünde tutularak göze alınmış sanmayın! Okuyucular da sanmasınlar.

— Peki, diye üsteledik; *Duru Göl* romanıyla bize neyi anlatmak istiyorsun?

— Ha, dedi, bu roman, son on yıllık dönemde memlekette olup biten işlerin en sivrilenden birini, ya da birkaçını ele alıyor. Kendi haline bırakılsa ve tarih tempomuz içersinde düşünülse, belki de yüz yıla sığmayacak olaylar, *Duru Göl* de yaşam plâformuna çıkmıştır. Gülünç ve iğrenç yönle-

riyle, büyük ve küçük yönleriyle, ak ve kara yönleriyle..

— Konusu için ne dersin?

— ... Siyasal etkilerin tamamıyla dışında, memlekette bir içten içe oluş var. Bilmem tekrarlamak gerek mi? Mekânı normal dışına süren, zamanı da kesip biçip kısaltan bir oluşum dönemine girdiğimiz, su götürmez gerçek. Derine gitmek niye? Olayların dış yüzünde bile bunu açık, seçik görüp duruyoruz. Ayırimsız olarak herkes, politikada, geçim koşullarında, hattâ sosyal problemlerde meydana gelen hızlı gelişimin farkında. Kültür alanında, okuyup yazmada, köy problemlerinde giriştiğimiz koşuyu görmüyor musunuz? Bütün bunların dışında, hepsini de önüne katıp itekleyen o şaşırtıcı gücü, ben bu romanda şekillendirmeğe çalıştım. Bizi saran çelişmeleri, önümüzü kesen çatışmaları, uyumları ve gerilimleri, elden geldiği kadar açıklamalara bağladım.

Konu, Orta - Anadolu'da, bir dağ başında girişilmiş olan büyükçe bir bayındırlık işi çevresinde açılır. O dağın tepesinde yalnız yalnız yaşayan zengin bir gölün suyunu, alt tarafta kavrulup duran geniş bir ovaya akıtma girişkenliğini ilkel, belki de yabancı düşünülerle harekete geçmiş bir takım insanların, uygarlığın doruğuna doğru tırmanmaları çabasını hikâ-

ye eder. Araya karışan yalan dolanı, ahmakça hesaplanmış plânı, insanların bir gölün suyu üzerine çekişmesini, didişmesini anlatır. Bunun yanında Yirminci yüzyıl insanına vergi ölkü temizliğini; tam şerefli, tam insanca, tam yüce gönül vurgunluğunu ele alır. Şeytanla meleğin, ateşle suyun ve ileri'yle geri'nin savaşını yansıtır. Daha diyeyim mi?

— Peki, bu hikâyenin gerçeikle silintisi nedir? yani?

— Baştan aşağı, o prosesüsünde, olmuştur denemez. Zaten roman olmaz o... Ama Anadolu'nun son yıllarda gezip gördüğüm bin bir köşesinden, ufak ya da büyükçe yamalar halinde, gerçek olayları romanıma aktardığımı gizliyemem. Hattâ daha ileri de gidebilirim : Bütün roman, geniş topraklardan kaldırılmış mozayik panoların yan yana getirilip işlenmesinden meydana gelmiştir. Böyle de denebilir. Bu panolar, romanın kanavesini meydana getiriyorlar. Geri kalan büyük alan, üstüne kapanıp didiklediğim yurt sorunlarına ayrıldı. Bu sorunlar kaplar büyük alanı.. Bu aklımıza gelmiyen, tek kelimesi dahi söylenmiyen sorunlar..

— Anlatışına göre *Duru Göl*, yalnız son yayınlanan roman olmuyor; bununla birlikte son olayların romanı da oluyor..

— Sanırım!

...

KARANLIKTA

Dostum, biz kaybolmuş bir nesiliz. Çalışıyoruz fakat karşılığı yok. Para kazandığımızı sanıyoruz; fakat karnımızı bile zor doyuruyoruz. Bu bir serap arkasında koşmaya benziyor.

Cemal YILDIRIM

Behiç DUYGULU

Yarım saat var karanlıklarda-
yız. Dönüp duruyoruz köşe-
leri. Uzakta bir kaç kişinin geldi-
ğini gördük mü, «gel, buradan!»,
diyor yeni bir karanlığa sapıyo-
ruz. Soğuğa rağmen kalın pantola-
rımız sıkıntı veriyor hızlı yürümek-
ten. Fabrika görüldü. Karşı kah-
veye baktık kimseler yok. Demir
kapıya geldik aralıktan usulca sü-
züldük. Bizi Sadık karşıladı.

«A'bey kız gelmedi.»

Sırtıyordu. Elleri cebindeydi.
Esmerdi, kilot pantolonla daha bir
kısa görünüyordu.

«Nası olur ulan?»

«Valla bilmem.» dişlerini göste-
rerek sırtmasına devam etti. Pan-
tonunu düşüktü, iç çamaşırını gö-
rünüyordu, elleri cebindeydi, «Ka-
dın burda!»

«Kadın . Kadın.. Ne yapayım
onu. Kız niye gelmedi?»

«Geldi, ama girmedi, kapıda da-
yandı. Burası karanlık ben gir-
mem dedi, bizim konuşmamız ev
arasıydı, buradan korkarım dedi.»

«Ev arasıymış! Dedik ya kendi-
sine fabrikada diye. Sen şimdi şu
kapıyı kilitle, kadın nerede?»

«Peki a'bey, yukarda.» Sırttı.

«Gel, dedi bana Nâbi, yürüdüm.

Pirina yığınları arasındaki boşluk-
tan geçtik. Ortalık zehir gibi zey-
tinyağ kokuyor. Acı acı, preseler-
den sıcak sıcak akışı geldi, Sapsa-
rı. Duman yükselirdi. Kimse yok-
tu şimdi. Makinalar stoptaydı.

«Bu Sadık da hep sırtır, dedim.
«Köpoğlusu ağzına yüzüne bu-
laştırmış.»

«Hov! Hov!»

«Hoşt ulan! Bu köpek de ne a-
nıyor burda. Sadık köpek aşağıda
değil miydi?»

«Evet a'bey.»

«Bir kibrit çaktı. «Ne evet'i ulan
burada istel.»

Sadık bir iki kelimeyle yatırtır-
dı köpeği. Kibrit ışığında yürüme-
ğe başladık depoda. Ortalık çuval
doluydu. O bayıltıcı eski çuval ko-
kusuyla zeytin kokusu karışmış a-
ğırlaştırmıştı havayı.

«Kız! Kız!» diye bağırırdı kadına
Nabi.

Ses yok.

«Kız neredesin?»

Ses yok.

Bir kibrit daha çaktı ikinci mer-
diveni çıkmaya başladık. Sadık
yetişip yukarının elektriğini yak-
tı. Yatak serili küçük bir oda var.
aydınlık..

«Nerde bu karı?» dedi Nâbi, aydınlık odaya yürüdü, boş görünce döndü.

«Burda a'bey, yatakların ardında.» Durmadan sınıtıyordu.

Kısa boylu bir kadın çıktı, bize yürüdü.

«N'oldu.» dedi Nâbi, «hani?»

«Valla gelmedi, işte yüzü. Kapıya dek geldi girmem diye dayattı.»

«Haa öyle.» dedi Sadık.

«Ne konuşmuştuk! Bir işin üstesinden gelemezsiniz. Biz iniyoruz siz isterseniz kalın.»

«Biz de iniyoruz.» dediler.

Biz önde onlar arkada karanlıkta duvarlara tutuna tutuna basamakları indik, Nâbi bir kibrit çaktı avluya çıktık.

«Otur.» dedi Nâbi bana. Kendisi de oturdu. Sigara uzattı. «Siz şimdi ön taraftan gitmeyin, arkadan.» dedi onlara. Kadın bir zaman baktı, sonra yürüdü Sadıkla. Zeytin tokatlarını geçip deponun ardında kayboldular. Sigardaları çekmeye başladık.

«Ne o?» dedi Nâbi.

Sadık geri gelmişti.

«Kadın diyor ki, 'onu bana zaten söylemişlerdi çağırır da geri gönderirer diye' diyor.»

«Tabii.» dedi Nâbi, «bizim pazarlığımız neydi, ne yapayım ben onu?»

«Hiç olmazsa diyor, insan çıkarır bir beş lira verir.»

«Vermem.» dedi Nâbi.

Sadık gitti deponun ardında gene kayboldu.

Elimi paltomun iç cebine attım, bir şişe. «Çek» dedim. Çukulatala-

rı da çıkarıp sandığın üzerine koydum.

Bir o, bir ben nöbetleşe çekmeye başladık.

«Saduk!» diye bağırdı Nâbi deponun arkasına.

Ses yok.

«Sadık!»

Ses yok.

«Şunlara bir bakayım, ordalarca kadını alıkoyalım.»

«Vazgeç.» dedim.

Kalktı yürüdü.

Eliboş dönmüş gelirken zeytin tokatlarının orda ayağı bir şeye takıldı, «cızzt!» kayıp kapaklandı. Koştum. Bir su birikintisi, çamur içinde kalktı, «tuh!»

Çeşmeye yürüdük mendilleri çıkarıp silmeye başladık.

«Sana bir şey diyeyim mi reis, dünyanın en güzel kadınıyla da evlensen bir zaman sonra monotonu başlar.»

Tuttu çeşme başında Tolstoy'dan evliliği kötüleyen bir tirad okudu.

Döndük yeniden çekmeye başladık.

«Niye evlendin öyleyse?»

«Ah.» diye inledi. «kimdi bilmem evliliği sanırım odaya benzer. Öyle ki bekârlar odaya girmeye can atarken evliler de kendilerini dışarı atmaya bakar. Benimkisi acemilikti, bölüktü, çocuktum gözüm karardı evlendim. Şimdi olsa ne yapardım, gene odaya girmeye can atma hikâyesi. Bu böyle işte sonsuz bir aldanış içinde yuvarlanıp gidiyoruz.»

«Ben pişman olmayacağım bir yazañtı içinde bulunmaya çalışıyorum!»

«Zor. Çok yönlü çalışmak, başarıya ermek imkânlarla dayanıyor. İmkânlar da olsa gene olmayasıya. Ne biliniz senin yarın kadınsız geçen günlere belâ okumayacağın. Ya da tam tersine küçük serüvenlere verdiğin vakte bile acımayacağın, şunları da şu yolda harca saydım demeyeceğın.

«Bak şunlara,» dedi öbek öbek yığılmış zeytin çuvallarını, koca koca yağ depolarını gösterdi. Ötede yarım kalmış bir yapı. Boş çuvallar. Kıl yağ torbaları. Yeşil, kırmızı zeytinler. «Bunlar arasında geçen hayata acımak mı gerek sevmek mi söyle? Aylarca sonsuz bir gürlüti. Para isteyenler, çuval isteyenler, gün isteyenler. Gecelerce uykusuzluk. Zeytin tanelerinin taşın altında ezilişi gibi bir eziliş, öğünüğü gibi bir öğünüğü. Sonra kıl torbalara zeytin hamuruyla birlik senin hayatın da konuyor, ve her torbada, her presede sen de biraz eziliyorsun, çuval de biraz yağın çıkıyor. Preseler iniyor iniyor tamam, torbalar çıkarılıp pirinalar yığılıyor. Sonunda seni de böyle atacaktlar, suyu gitmiş bir ayva kemseği gibi duracaksın pirinaların içinde. Değerin tanelerde, kilolarda görünmeyecek. Tonlar içine karışıp gidecek-sin.»

«Öyle, para için kahrediyoruz hayatımızı. Gece gündüz birbirine karışıyor. Başka türlü yaşamının daha iyi olacağını bilsem! Yok biliyorum daha iyi olacağını, ama bir şeyler, sorumluluklar bırakmıyor. Hep umut, hep umut, hep umut. Bu yolla, tuttuğumuz yolla

mutluluğa daha tez ulaşma umudu. Ama dediğin gibi sonsuz bir aldanış mı bu. Bir arkadaşın dediği gibi, 'kazandıığımızı sanıp da ekmeke parasını bile zor çıkaran kaybolmuş bir kuşak' mıyız? Dolap beygiri gibi anlamsız dönüp durmak öldürüyor beni. Böyleyse vurmak tekmeyle çatladığı yerde kırıl-sın. İşte hep umut, umut, umut. Ama belki de kemseğimiz atılana dek bir aldanış. Bir aldanış ki piş-man olmak beş para etmez.»

Şişeyi salladım hırsla bir yağ varilinin göbeğine savurdum.

«Biz de çılgın müziklerin bulunduğu kabereelerde bulunalım istiyoruz. Biz de adamın yüz hatlarını bile değiştiren büyük şehirlerde yaşayalım istiyoruz. Bir büyük şehre gidiyorsun, burada herkesin baktığı giyimin orada çuval his-sini veriyor. Çuval içinde yürüyen taşradı bir yüz. İçin gelişmiş; yüzün, giyimin küt. Beceriksiz davranışlarına bakıp kahroluyorsun.

«Hoş ben bualarda da değilim. Senin gibi hayatı, gününü gün etmek, sağ olduğu sürece yaşamak olarak görmüyorum. Büyük şehirlerde kaynayıp gitmek istemem. Küçük yerlerde bazı görgülerden, bazı imkânlardan yoksun olmaya razıyım, ama bir de dolap beygiri gibi çalışıp durmak; aslan'ın «Beni yaram değil bu tavrın öldürüyor örneği.»

«Öyle,» dedi Nâbi bir sigara daha uzattı. «bizi bu yara öldürmezse çok iyi. Bir de zamanın uzamasıyla hedefi şaşırma var. Bu tehlike önemli. Umutsuzlukla yo-

bu bırakıp başka yola sapmak var.»

«Evet, en çok bundan korkmalı. Ticari hayata ısınacağım, diye ödüm kopuyor.»

«Zevkli ama»

«Oh zevk! Hayatı sevdikten sonra zevksiz olan ne var. Üzerine düştüğüm her şeyi seviyorum. Böyle diye de sevmem gerekeni unuttuk değilim. Yoluma çıkacak ufak tefek zevkleri yenebilmeliyim.»

Kalktık. Su birikintilerini, zeytin tokatlarını geçtik. Tokatların ince duvarları üzerinde yürüyoruz. Sınırı geldik.

«Atlayabilir miyiz?»

Baktım 3-4 metre var.

Güp!

Yeni çimlenmiş ekin tarlasında yürümeye başladık. Dereye indik, çıktık, tekrar karanlıklara daldık, bir görüldük bir kaybolduk.

YEDİNCİ SANAT

Yeni
SİNEMA

Aylık Sinema Sanatı Dergisi

TÜSTAV
Çıkararlar:

T. KAKINC
ALİ GEVGİLİLİ

ÇIKTI

KURUL YAYINEVİ
Nuruosmaniye Emek Han, 8
İSTANBUL

Sergi Serüveni

Dergide 'Hazine Yararına' sanatçıları bir sergi düzenlemek üzere yardıma çağırmıştık. Sanatçıların da bir çam sakızı bulunsun diye düşünölmüştü. Adlarını yayınladığımız sanatçılarımız sevgiyle katıldılar bu işe. Paketler, Ulus'taki postaevine gelmeye başladı. Biz gittik, makbuz verdik, imza aldık, imza verdik makbuz aldık, paketleri yüklenip dost yazıhanesine taşıdık. Büyük tablolar için taksi tutmak gerekince, paketleri postaevinde biriktirdik, ince hesaplar yaptık. Üç gittik beş geldik, sonunda sergi gününü bulduk. Daha önceden, Sanat Sevenler Kulübü ile uzun konuşmalara girdik. Kurtuluş, memleket, hazine falan, dedik. Onlar «Yok» dediler. «Yarın Kızılây, öbürgün Çocuk Esirgeme.. Olmaz. Yol eder.» dediler. Biz de, «Peki. Haklısınız.» dedik. Gündeliği otuzbeş liradan, on gün için anlaştık.

Sergi günü Haşmet Akal, Cemal Bingöl başta, Ankaradaki sanatçılardan eli degen, Sanat Sevenlere gitti. Elde çekiç çivi, başladılar yerleri hazırlamaya. Arkadan bir taksi, bir taksi daha, resimler geldi. Kitap paketleri üst kattan alt kata taşındı, tablolar indirildi. Davetiyesinin eline geçip geçmediği şüpheli olan, sergiye gelmesi özellikle istenen kimselere telefon üstüne telefonlar edildi.

Küçük, sevimli bir sergi oldu. Bakıp bakıp beğendi arkadaşlar kendi aralarında. 'Kokteyl' yoktu elbette. Yalnız bol sessizlik ve tenhalık vardı. İlk gün böyle, ikinci gün gene böyle, ondan sonraki günler artık hep böyle geçti gitti. Sergiyi on onbeş kişi gezdi. Gazetelere çok ilgi gördüğü yazılarak — ayıptır söylemesi— bir daha duyuruldu. Üç beş kişi falan daha geldi. İşte hepsi bu. Sonuç şu : Kırk liralık kitap satıldı. Bol bol serginin yeri, ilgi toplamamasının nedenleri üzerinde konuşuldu. Sanat Sevenler kulübü başındakilerden bir baya fena halde sinirlenildi. Sergi kapandı. O bay şöyle demişti : «Parayı hemen bu akşam verecek misiniz?» «Bunu düşünmedik. Yarın öderiz.» Bay sesini çıkarmadı, ama yüzünde işini bilenlere has bir gülümseme vardı. Salim Şengil dışarı çıkınca arkadaşlarına şöyle dedi : «Zarar yok. Kitaplar burada nasıl olsa.» Salim Şengil sevindi bu işe. «Kitaplar işe yarıyor yahu!» diye. Kızması gereksizdi ama, insanoglu işte. Olur böyle şeyler. Neyse sağolsun Ahmet Küflü, imdada yetişti. Kitapları aldı. Satılınca ödenen kira

parası ve yapılan masraflar belki çıkacak. Tablolar dost yazhane-
sinde duruyor.

Zarar yok canım. Serüvensiz yaşanmaz!

(Başı 17. Sayfada)

Suya, buğdaya, öteki uygar-
lık olanaklarına kavuşturaca-
ğımız köylünün yerleşme duru-
munu önce düzenlemeli, ondan
sonra harekete geçmeliyiz. Beş
hanelik köyler var memlekette.
Urfasında da var bu, Muş'un-
da da. Bunları birleştirmeli,
kırk bin köyü yedi - sekiz bine
indirmeliyiz. Avuç içi kadar bö-

lünmüş toprakları birleştirmek
ve gereği gibi işletmeye başla-
mak istekle çalışan köylüler
yaratmaya ve «açlık» ın orta-
dan kalkmasına doğru atılacak
tek adımdır. Sanayi ile ilgili
kuruluşları da bu merkezlere
yerleştirmeli. Köyden şehire
akın diye bir mesele de kalma-
yacak, memleket küçük fakat
ihtiyaçları karşılanmış şehirler-
le dolacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ZİRAAT BANKASI

KURULUŞ TARİHİ: 1863

SERMAYESİ: TL. 750.000.000

T. C. Ziraat Bankası 600 ü aşan Şube ve
Ajanslarıyla yurdun her tarafında
hizmetinizdedir.

Tasarruf hesapları için en geniş
ve zengin ikramiyeler

Vadeli tasarruf hesaplarında her 50, vadesiz ta-
sarruf hesaplarında her 100 liraya ayrı bir iştirâk
numrası verilir.

Geçen Ayın İçinden

SAĞ DUYUNUN DEDİKLERİ — 10 Kasım 1960 Perşembe günü saat 9.05 geçeden sonra, Sayın Gürsel Anıt - Kabir'de kısa bir konuşma yaptı. Az konuştu, öz konuştu. Konuşan, sağ duyunun ta kendisi idi. Bir gerçeği kafamızın içine sokmak için konuşuyordu. Beni bağışlasın, beni bağışlayın, ama kafamıza kafamıza vurarak konuşuyordu.

Ona ağlamamalıyız. Fakat onun yolundan ve izinden şaşarsak kendimize ağlamalıyız!

Evet.. Doğru söze ne denir? Sağduyunun söylediklerine ne denir? Biz de fazlasını eklemeyeceğiz..

BAY POLİSİN İŞLERİ — Ülke gazetesi 11. sayısında (8 kasım) yurttaşlara „Sizce Atatürk kimdir?“ sorusunu sormuş.. Yurttaşların, duygularını belirtmelerine fırsat verilmesi sevinci içinde söylediklerine karşılık **BİR POLİS MEMURU** bakınız ne diyor : **Biz öyle şeylere cevap veremeyiz. Cevap vermemiz doğru olmaz!**

Hele Bay Polis'in dediklerine bakın! Onun Atatürk için söz söylemesi doğru olmazmış!. Ya sen ne münasebetle konuşursun Bay Polis? Senin için mutlaka münasebetsiz bir zaman mı gerekli konuşmak için?.. Elinden copun alındı diye dilsiz mi kaldın?

Polis sorunu hâlâ çözülmüş değildir. Bu küçük olay midelerimizi yeniden bulandırmaya yeter.. Emniyet başlarına iş düşüyor.. Hemen bir kurs açarak, bu çeşit Bay Polis'lere Atatürk'ün kim olduğunu öğretmek; sonra, bir yurttaş olan polise, bütün yurttaşlar gibi, düşüncelerini söylemekte özgür olduğunu anlatmak..

ÖVÜNME — İstanbul Üniversitesi'nin açılış töreninde 507. açılıştan; 10 Kasım'da Atatürk anılırken - Anıt - Kabir'de - Viyana kapılarında söz edildi.

Batıda, mallarını, paralarını kaybederek yoksullaşmış asilzadeler vardı; bunlara fakir asilzadeler de denirdi. Bunların, geçmiş asaletleriyle övünmekten başka yapacak işleri olmazdı. Bizim Viyana kapıları hikâyemiz de böyle bir övünmeden üstün değildir. 507. açılışa gelince.. Eğer beş yüz şu kadar yıllık üniversitemiz olsaydı hâlâ demokrasi ve fikir savışı içinde bulunmazdık..

HAYDİ HAYIRLISI — Bizim Atatürk'e, devrimlerine sevgi besleyemediklerini sandığımızı kimi kimseler bu 10 Kasım'da birden bire ateşli Atatürkçü kesildiler.. Buna sevinmek gerekti. Demek ki 27 Mayıs devrimini yarayan ruhun Atatürkçü ruh olduğunu görmüşler, bir gerçeğe erişmişlerdi.. Artık bu ülkede Atatürksüz, Atatürkçü olmadan yaşamamın olanaksız

olduğu anlaşılırmıştı onlarca da.. Ama, gelin görün ki: şimdi de kendilerinden başkalarını Atatürkçü saymamak eğilimindedirler.. Gerçek Atatürkçü kendileriymiş, gerisi sapıkmiş, bilmem ne imiş..

27 Mayıs öncesinde «iktidarın» önünde ağızları bir karış açık duranların 28 Mayıs'ta ön sıraya geçtiklerini, kendilerini hiçbir zaman göstermesini bilmiyenlerin ise arka sıralara itildiğini görmüştük.. Doğu ülkelinde bu iş böyledir.. Haydi hayırlısı.

BİR ÖYKÜ — 27 Mayıs günü, iki arkadaş yolda karşılaştılar. Bir tanesinin süngüsü pek düşüktü. Ötekinin kulağına eğilerek: **Bakalım ne olacağız? Yardımını esirgemezsin artık.. dedi.**

Aradan bir hafta mı geçti, iki hafta mı, her halde daha çok değil; iki arkadaş yeniden karşılaştılar.. 27 Mayıs'ın düşük süngülü adamı başını yukarıya dikmişti.. Ötekine : **Yardıma ihtiyacın olursa bana gel** dedi. Çünkü, bulunduğu yerden birkaç basamak daha yukarıya çıkmıştı.. Daha da çıkacağı benziyordu..

Bu öyküyü anlatan bir ülkücüydü.. Bütün ülkücüler, yavaş yavaş acı gerçeğin tadına varmaktadırlar..

OLAĞAN İŞLER — Millî Eğitim Bakanlığının devrimden sonraki - ilk anlarda gençliği ile kimilerinde umut uyandıran - Müsteşarı, o günlerde, atanmasını yaptığı bir müdürü karşısına almış : **Sizden öncekiler Bakanlığa çok güçlük vermişlerdi!** demişti.

Müsteşarın dili o gün kötü bir biçimde sürçmüştü. Çünkü, Bakanlığa güçlük veren eski müdürler 27 Mayıs'tan önce işlemişlerdi bu «suçu».. Müsteşar ise bu makama devrimin getirdiği bir adamdı.

Müsteşarın dil sürçmesi geçen ay içinde ayağının tökezlenmesine kadar vardı. Müsteşarlıktan ayrıldı. Kendisine, bundan böyle ihtiyatlı olmasını sağlık vermek yerinde olacaktır. İnsanın dili sürçer, ardından ayağı tökezlerse biraz kendini toparlaması her halde **menfaati gereğidir.**

ESKİ UYGARLIKLAR ÜSTÜNDE — M. Sunullah Arısoy, 13 Kasım günü Sanatseverler Kulübü'nde ilgiyle dinlenen bir konuşma yaparak Güney - Doğu gezisini anlattı. Söylediğini dinletmesini bilen Arısoy'u düşündüren bir nokta da, eski uygarlıkların kalıntılarını ile dolu bir bölgede neden bu derece geride bulunduğumuzdu.

Toprak esaslî toprak ama biz ona lâyık olamıyoruz.. Sayın Gürsel : **Çalışalım, çalışalım, çalışalım!** diye dürtmüyor bizi boş yere..

SAYIM — Ekim ayı içinde altıncı nüfus sayımı yapıldı. Geçici sonuçlara göre 27 milyon 770 bini aşkın insanımız varmış.. İlk nüfus sayımından bu yana (1928 den beri) bir kat daha artmışız.. Nüfus artışına eskisi gibi sevinebilecek miyiz? Nüfus artışı bir takım sorunları da birlikte getiriyor: bunca insanı yedirmek, içirmek, giydirmek, bir yapının içine oturtmak insan gibi yaşatmak, sonra en önemlisi: eğitmek, okutmak..

Tanrı hemen Devlet Babaya güç versin...

Sayın memuru, bazı soruları **Bunlar malûm zaten..** diyerek sormadı.. Sormadığı sorular arasında «din» vardı.. Oysa, aydınlara bu sorunun sorulması gerekliydi.. Madem ki kâğıda yazılmış, demek ki sayının önemi var.. Peki, neden sorulmaz?. Çünkü, lâyük Türkiye'de, ürkmeden, bazı damgalar vurulmasından kaygı duymadan din inançlarını açıkça söyleyecek insan bulunacağı olanaklı sayılmıyor.. Böylece, nüfus sayımının bir sorusu, gerçeğe uygun olmıyan sonuçlarla belirtilmiş oluyor..

Sayım memuru aile başkanının kim olduğunu soruyor önce.. Elbette evin **erkeği**.. Başka türlü mü ancak, erkek bulunmadığı zaman düşünülebilir.. Medeni Kanun böyle buyurmuş.. Gel gelelim, bir bayan : **Aile başkanı ben'im; çünkü kocamdan çok para kazanıyorum!** demiş, dayatmış..

İsveç'te kadınla erkeğin eşitliğini anlatılabilmek için, otobüslerde erkeklerin kadınlara yer vermedikleri, kadınların da böyle bir istekte bulunmadıkları örnek gösterilir.. Kadını da çalıştıran, gereğinde erkekten çok kazandırabilen çağımız, aile başkanını saptarken **erkekten** geçemiyor bir türlü.. Burada yeni bir önergeyle ortaya çıkacak değiliz.. Sadece, kimbilir nasıl bir üstünlük duygusu ile aile başkanı olduğunda direnen bayanın örneği üzerinde düşünmek gereğini duyuyoruz.

YENİ ÇIKAN KİTAPLARIMIZ

Mümtaz Zeki TAŞKIN'ın

KAHKAHA SULTAN

BÜYÜKLER VE KÜÇÜKLER İÇİN MASALLAR. FİYATI 1 LİRA

Jorge AMADO
KIZGIN TOPRAK

Türkçeye ilk defa çevrilen bir Brezilya romanı. 6 Lira

Attıla İLHAN'ın

SİSLER BULVARI

Uzun bir şiir eklenerek 2. Baskısı. 3 Lira.

Haldun TANER'in

DEVEKUŞUNA MEKTUPLAR

Fıkraları birarada çıktı. 3 Lira

Sanat Çevresi

Kaybolon Ses

Bu yıl Ankara'da opera, perdesini, bir sanatçısını kaybetmenin büyük acısıyla açtı. Aylarca Konsolos Operasındaki Magda Sorelli rolüne çalışan, oyunu çok beğenilen Mukadder Girginkoç, 6 Kasım 1960 pazar akşamı bir trafik kazasında, hayattan ayrıldı. Arkadaşları rolünü çok sevdiğini, çok çalıştığını söylüyorlardı. Bu acılarını daha da artırıyordu.

Mukadder Girginkoç 1920'de Kütahyada doğmuş, 1943'de, Yüksek Devre Opera şubesini bitirmiştir. 1951 yılında İtalyaya giderek, müzik eğitimini ilerletmiştir.

Tanınmış sopranolarımızdan olan Mukadder Girginkoç, *Figaronun Düğünü*, *Fidelio*, *Maskeli Balo*, *Cavalleria Rusticana*, *Konsolos*, *İl Tabarro*, *La Traviata* operalarında, baş rolü oynamıştı.

Mukadder Girginkoçu yakından tanıyan arkadaşlarının acısına katılırız.

İki Resim Sergisi

Robert Kolej'de Cevdet Altuğ bir seramik sergisi düzenledi. Bu serginin özelliğini seramikle birleşen niteliği teşkil ediyor. Eczacıbaşı fabrikasında hazırlanmış olan irili ufaklı platelerin herbirinde sanatçının bir resim amacına yöneldiği de gözden kaçmıyor. Yani yağlı boya tualler halinde karşımıza çıkacak olan resimler pişirilmiş seramik yüzeylerinde yerini alıyor. Lekeli bir resim anlayışıdır bu. Renk renk yüzeye dağıtılan, bazan birbirine dolanan, sınırları yer yer belirli, yer yer belirsiz lekeler. Sanatçının kişisel dünyasına dönük düşünmeler, içlenmeler, oyunlar birleşimi. Bu birbirine kaşınan boya dağılmalarının, renk sıçramalarının arasında yumuşak ve hırçın bir denge vardır. Objeden ve figürden sıyrılmaya eğilimlerini ileriye götürmüş olan lekeli resmin ve doku resminin düşünsel ve duygusal çarışmalarına resim yüzeylerinde yeni ve kişisel - bireysel bir olanak hazırladığı ileri sürülebilir. Biçimsel kaygılar yeter derecede aşılabildiği zaman bu tarz resmi çekişen özellikler de sanatçının beşeri bir gerginliği bu eğilim içinde ortaya koyabilmesine bağlanır. Tümüünün orijinal, tümünün yepyeni, kişisel düzenler yaratışı olduğu söylenemez. Bu resim çalışmalarının. Böyle olmadığı zaman da resim yüzeyinde ya bir duyarlık iddiası sınırdır, ya da toristan edilmiş eski bir biçim açığa çıkarılır. Cevdet Altuğ kendi

olanaklarını arayan bir sanatçı. Bu yarıya onun düzenlerinde rastladığımız biraz kuru, taklidi benimsenmeyen bir sertlik, hatta zaman zaman ölçülere zarar veren bir bozuşla kendi anlatımını arayışı yüzünden varıyoruz. Armoni ve ölçü arayan bir gözü yadırgamaya sürükleyen örnekler alışılmadık düzen kalıplarından kurtulmaya çalışan bir sanatçının yadsınmayacak çabasıyla birleşirse kişilik yaranna bir değer kazanıyor. Bir de bunu Akademik öğretimden geçmek talihsizliğine uğramış bir sanatçı için söylüyorsak o zaman bu çabanın değerini bir misli daha arttırmamız gerekmez mi?

Geçen yıl Türk - Alman Kültür Derneği galerisinde açılan toplu sergideki resmiyle Cevdet Altuğ dikkati üzerine çeken başarılı sanatçılardan biri olmuştur. Ancak tek bir resimle bir sanatçı hakkındaki doğru bir fikir edinmenin güçlüğü de kabul etmeliyiz. Öyle sanıyorum ki Cevdet Altuğ bu yıl seramik yerine yağlı boya tualleriyle karşımıza çıksaydı varacağıımız yarıya daha da olumlu bir yol bulabilirdi. Cevdet Altuğ resim esprisini seramik tekniğiyle oldukça bağdaştırmış sayılabilir. O soğuk, parlak, yaygın, sert yüzeylere yakışan bir resim ayrımlarına da girmiş. Ama bu özel çalışmanın sonuna kadar yeterli olduğu söylenemez. Resim çalışmalarına müşteri bulmak, eserlerini satılabilmek kaygıları da sanatçıyı bu yola itmiş olmalı.

Şehir Galerisinde Tülây Tura
1-15 Kasım tarihleri arasında

da resimlerini sergiledi. Akademi mezunu olan bu genç sanatçı figürsüz ve biçim kaygısından uzak bir resim eğilimine, tarzına katılıyor. Yüzey üzerinde bir çok yön-

HERŞEYİ daha iyi TEMİZLER

de arayışlar: küçük leke dağılma-
ları, küçük leke örgüleri, renk is-
tifleri, bağlanmayla çözülme ara-
sında kalan yarım kenetlenmeler.

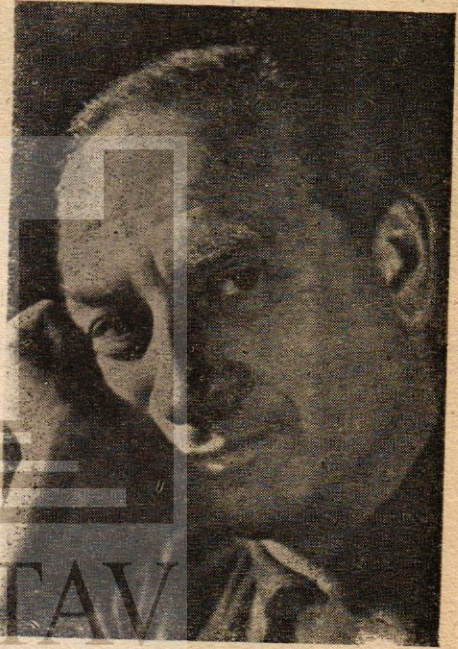
Parçayla bütünüün kaynaşması re-
sim düzeninin meydana gelişinde
organik ve simültan bir görünüş
yaratabilirdi. Yukarda biçim kay-
gısından uzak derken düzenin
kaynaşmış bir bütün olarak tasar-
lanışını bu sözün doğru anlaşıl-
masını sağlamak bakımından or-
taya koymamız gerekir. Tülây Tu-
ra yanlış bir yolda olduğu için
değil, ama henüz biraz tutuk, çe-
kingen ve sınırlı olduğu için bu
bütünlüğü gerçekleştiriyor. Şu
da yanlış anlaşılmasın, resmin
bağlı bir bütün olarak tasarlanı-
şından meydana geldiği zamana
kadar geçen süre içinde ressamın
çalışma tarzı, teknik davranışı da-
ima düzen bütünlüğünün yararına
olmadığı gibi, bu bütünlükle bir
çelişmeye bile girebilir. Bölük bö-
lük, parçalı bir teknik bazan sa-
dece dış görünüş bakımından dü-
zen bütünlüğüne aykırı bir nite-
lik gösterir. Bu bakımdan teknik
davranış sonuçtaki bütünlükle bir
çelişmeye girse bile bu asıl orga-
nik tasarımı zedelemeyecek ve sa-
natçının yoğun duyarlık amacını
engellemeyecektir. Bu davranış
dışta kalmış bir davranıştır ve bu
düşünceyi ancak şöylece tamamlama-
mak imkânı vardır. Dışa yansıyan
görünüşlerin, tekniğe dökülen
belirtilerin içten doğduğunu bil-
mek, kavramak sanatçının gerçek
davranışı hakkında yargıya var-
mak için hemen hemen tek kay-
naktır. Denebilir ki düzen tasarımı

resmin bitmiş tamamlanmış düze-
nini kendisi değil ama onu hazır-
layan ve meydana getirecek olan
güçlü bir espridir. İşte bu espri
gelişerek düzen oluyor. Sanatçının
başarısını bir sergiye koyduğu
resimlerde tanıyoruz, ama aslında
bu resimler onun içine kişiliğine
duyarlığına girebilmemiz için bize
verilmiş bir kanaldan başka ne-
dir? Resme bakmak açılmış olan
bir yoldan içeri girip sanatçının
içini keşfe çıkmak değil midir?
Doğru bir bakış daima başlangıç-
taki tasarımı yakalayabiliyor. Sa-
natçının özlüğünü özsüzlüğü, ger-
çekliği sahteliği de buradan anla-
şılıyor.

Tülây Tura'nın resimleri üzerin-
de durulacak başka bir nokta da-
ha var. Bu da onun duygusal bir
eyilimi izlemeyip resminde şaşıl-
acak kadar akılcı bir plânda kal-
mayış istemesidir. Bu özellik de
yaptığı işi bu genç sanatçının e-
peyce iyi anladığını gösteriyor. Şu
var ki bu akılcı eyilime garip bir
lirizm karşıyor. Burkücü bir etki
aramasa da bu, resmin içinde bur-
kulup kalıyor. Bunun yanında sağ-
lam ve kesin bir kararlılık bu re-
simlerde rastlanabilecek bütün
taşmaları aklı ve zekâsıyla kont-
rol eden bir sanatçıyla karşı kar-

şıya getiriyor. Bayan Tura'yı a-
yakta tutacak ilerde, çok iyi bir
sanatçı olarak karşımıza çıkaracak
özellikler bunlar olabilir.

Sezer TANSUĞ

WALTER GOEHR
T. FİLARMONİ DERNEĞİNİN
BAŞARISI

Ankara Türk Filarmoni Derneği bu
yilki konserlerine çok iyi başladı. 19 kasım cumartesi günü ve 22
kasım salı gecesi verilen konserlerde Cumhurbaşkanlığı Senfoni
Orkestrasını İngiltere'de yaşayan orkestra şefi Walter Goehr yöneti-
yordu. Walter Goehr 1903 yılında Berlin'de doğmuş, Prusya Güzel
Sanatlar ve Müzik Akademisinde Arnold Schönberg ile kompozisyona
çalışmış ve daha yirmi yaşına gelmeden lirik sahnelerde orkestra
yönetmiye başlamıştır. Ayrıca birçok sahne ve film müziği yazan

Erika Frieser

Gerhard Mantel

Walter Goehr'ü, *Malpopita* adlı eseriyle, dünyada radyo için opera bestelleyen ilk sanatçı diye gösterebiliriz. Columbia Gramofon Şirketinin şefliğine getirilen Goehr, önce Almanya'da, daha sonra İngiltere'de tanınmış sanatçılarla pek çok plâk doldurmuş ve böylelikle adını bütün dünyaya duyurmuştur. Aynı zamanda bir Monteverdi uzmanı olan Walter Goehr, çağdaş eserlerin İngiltere'de tanıtılması için çok çalışmıştır (Morley Koleji Konserleri). 1931 yılında İngiltere'ye yerleşen değerli sanatçı, BBC Opera Orkestrasından başka, konuk şef olarak Londra Senfoni, Filarmonia, Kraliyet Filarmoni Orkestralarıyla sayısız konserler vermiştir.

Sanat dünyasının bu önemli kişisini Ankara Türk Filarmoni Derneğinin gayretiyle Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının başında da görmek fırsatını bulduk. Walter Goehr, Ankara konserlerinde Schubert'in *beşinci*, Çaykovski'nin *dördüncü* senfonilerini, Musorski'nin *Çıplak Dağda Bir Gece* adlı fantezisini, Wagner'in *Usta Şarkıcılar* prelüdünü, Mendelssohn'un *Hebridler* uvertürünü çaldırdı. Programlarında ayrıca iki konçertoyla iki tane de solist yer alıyordu : Dvorak'ın *viyolonsel konçertosu*yla Gerhard Mantel, Beethoven'in *üçüncü piyano konçertosu*yla Erika Frieser.

Konserler gerçekten olağanüstü bir başarıya ulaştı.

Walter Goehr'ün yönetimindeki konserlerde Gerhard Mantel ve Erika Frieser gibi iki değerli sanatçıyı tanıma fırsatı bulduğumuz için ayrıca seviniyoruz. Her ikisi de iyi müzisyen, iyi yorumcu, Filarmoni Derneğini bu kadar güzel konserler düzenlediği için candan tebrik ederiz.

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRİPİN

BAŞARI İLE KULLANILIR

Baş. dış. adale ve soğuk algınlı-
ğıadan mütevellit bütün ağrılara
karşı GRİPİN başarı ile kullanılır

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Tiyatro :

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten	100
4 — Bir Dünya ki, Suat Taser	100
5 — Vatanseverler, Sidney Kingsley	150
6 — Korku, Orhan Asena	100

G e z i :

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk	100
2 — Abbas Yolcu, Atilla İlhan	400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam	200

D e n e m e - F i k r a :

1 — Söz Arasında, Ataç	100
2 — Devekuşuna Mektuplar, Haldun Taner	300

B a l e :

1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And	500
--------------------------------------	-----

M i m a r l ı k :

1 — İnsana Dönüş, - F. LI. Wright - Şevki Vanlı	1000
---	------

Ç o c u k :

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*)	100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoglu	100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca	100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın	100

ŞHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 altı lira. 6, yedibuçuk lira. 7 - 8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1-2 birarada 18 lira

DOST YAYINLARI

Roman :

1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*)	200
2 — Sokaktaki Adam, Attilâ İlhan (Ciltli)	600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*)	200
4 — Hasangiller, Tarık Dursun K.	200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener	250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*)	150
7 — Üç yüzü Adam, H. A. Philbrick (*)	100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*)	100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli)	400
10 — Kiralık Oda, Georges Simenon	200
11 — Sanık, Alexander Weisberg	200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon	300
13 — Zenciler Birbirine Benzemez, Attilâ İlhan	300
14 — Ayaşlı İle Kıracıları, Memduh Şevket Esendal	400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
17 — Belâh Yer, Erskine Caldwell (Ciltli)	600
18 — Ne Ekerseu, Mehmet Seyda	400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal	500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado	600

Hikâye :

1 — Karınca Yuvası İlhan Tarus (*)	125
2 — Dost, Vüs'at. O. BENER (*)	125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli)	300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif	100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan	200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal	150
7 — Topal Kosma, Nezihe Meriç	200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer	100
9 — Yaşamazsınız, Vüs'at O. Bener	200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2. Baskı)	200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan : Salim Şengil	100

Şiir :

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*)	100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal	100
3 — Sisler Bulvarı, Attilâ İlhan (2. Baskı)	300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer	100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu	100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal	100
7 — Cümbüşcübaşı,ERCÜMEND UÇARI	100
8 — Yağmur Kaçağı, Attilâ İlhan	200
9 — Köroğlu, İlhan Berk	200
10 — Hacıvatın Karısı, Salâh Birsal	200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak	200
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*)	200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel	400
14 — İki Dal, Celâl Vardar	100
15 — Manilerimizden, Dr. İlhan Başgöz	200
16 — Duvar, Attilâ İlhan (2. Baskı)	300

(*) İşaretiler tükenmiştir.